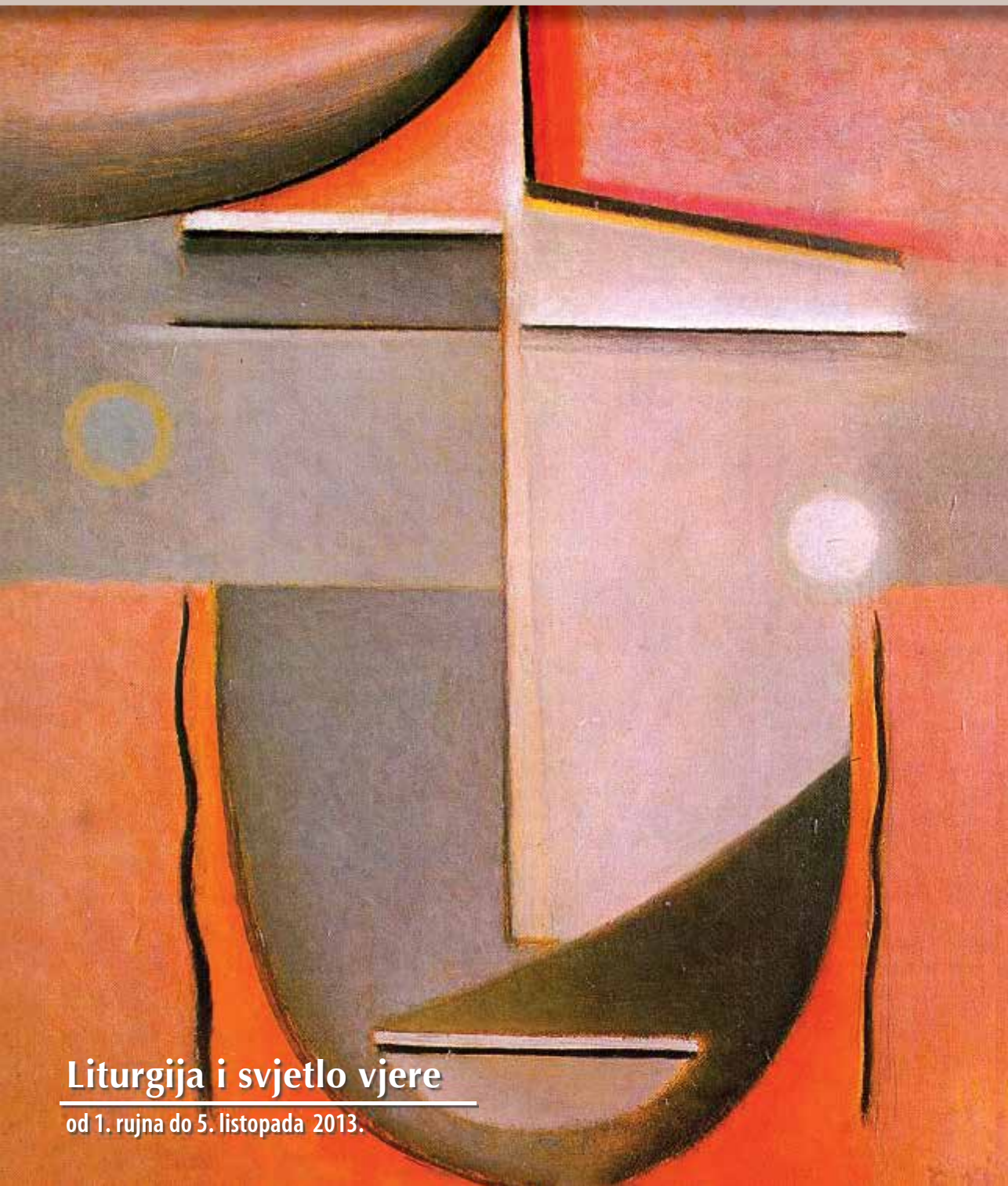

2013

liturgijsko-pastoralni list
ŽIVO VRELO

Hrvatski institut za liturgijski pastoral pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji • god. XXX. • cijena: 13 kn

Liturgija i svjetlo vjere

od 1. rujna do 5. listopada 2013.

2013 **9**

God. XXX. (2013.)
Liturgijsko-pastoralni list
za promicanje liturgijske obnove

Glavni i odgovorni urednik:
Ante Crnčević

Uredničko vijeće:
mons. Ivan Šaško,
Ante Crnčević, Petar Bašić,
Ivan Čurić, Ivica Žižić

Predsjednik uredničkog vijeća:
mons. Ivan Šaško

Uredništvo:
Ante Crnčević, Ivan Andrić,
Lana Vuičić

Grafička priprema:
Tomislav Koščak

Izdavač i nakladnik:
Hrvatski institut za liturgijski pastoral
pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji
Ksaverska cesta 12a
10000 ZAGREB

Telefon: 01 5635 050
Faks: 01 5635 051
e-mail: hilp@hilp.hr
www.hilp.hr

Tisak:
Grafika Markulin, Lukavec

Pogled vjere. Alexej Javlenski

ISSN 1331-2170 – UDK 282

Živo vrelo

urednikova riječ

1

- ☐ Liturgija – uljanica vjere

naša tema: Liturgija i svjetlo vjere

2

- ☐ Svjetlost darovane ljubavi, I. Šaško
- ☐ Liturgija i svjetlo vjere, A. Crnčević

otajstvo i zbilja

18

- ☐ Biblijska razmišljanja:
I. Raguž, Ž. Tanjić, S. Slišković,
I. Šaško, A. Vučković,
- ☐ Dvadeset i druga nedjelja kroz godinu
- ☐ Dvadeset i treća nedjelja kroz godinu
- ☐ Dvadeset i četvrta nedjelja kroz godinu
- ☐ Dvadeset i peta nedjelja kroz godinu
- ☐ Dvadeset i šesta nedjelja kroz godinu

u duhu i istini

38

- ☐ M. Martinjak: U dobroti, Bože
Otpjevni psalam 22. nedjelje kroz godinu
- ☐ M. Bartolić: Ustat ću i poći
Otpjevni psalam 24. nedjelje kroz godinu

trenutak: pisma čitatelja

40

- ☐ Poklici u Euharistijskoj molitvi

Liturgija – uljanica vjere

Nakon dviju enciklika pape Benedikta XVI. o teologalnim krjepostima ljubavi (*Deus caritas est*) i nade (*Spe salvi*) mnogi su u Crkvi priželjkivali i treću encikliku, posvećenu krjeposti vjere. No, božanska je promisao htjela da nam enciklika o vjeri *Lumen fidei* bude predana po papi Franji, i to čuvajući svojevrsno jedinstvo s dvjema spomenutim enciklikama. Enciklika je izrasla iz učiteljstva dvojice papa te je i u toj činjenici vidljivo da vjera biva rasvijetljena u zajedništvu Crkve, u vjernosti apostolskom naslijeđu, u trajnome predavanju i prenošenju. Svako svjetlo ima izvor u drugome svjetlu. Potrebna je luč da bismo zapalili novi oganj. Tako nas misao o svjetlu vraća na Izvor svjetla, na početak svega, na onoga koji je Svjetlost u samome sebi. Jednako se događa i na putu vjere. Vjerovati znači otkriti Početak i Izvor svega. Pokušati gledati onkraj vidljivoga, bez sigurnoga oslonca u Onoga koji je početak i temelj svemu, znači prepustiti se slutnji i varljivoj iščekivanju koje projicira tek naše želje i htijenja.

Božja ljubav, očitovana u otajstvu Kristova križa, otkrila je Izvor nesebične i vjerne ljubavi, otvorila je vrata nadi koja se ne plaši tame smrti, ali i rasvijetlila svekoliki čovjekov život i njegov odnos, kako prema Bogu tako i prema svemu stvorenomu. Odgovor na tu ljubav i otvaranje tomu svjetlu rađa krjepošću vjere. Vjera je dar Božjega svjetla. Vjerovati znači biti u Božjemu svjetlu, biti sposoban gledati drukčijim pogledom, pogledom koji ide onkraj onoga što razum gleda ili naslućuje. Time vjera ne ostaje nekim nadomjestkom za »područje tame i nesigurnosti« ili premošćenjem onoga što ljudski razum ne umije povezati u cjelinu. Vjera je otvaranje onomu Svjetlu koje je izvor svakoga svjetla, svake spoznaje i misli. Zato reći da je vjera svjetlo, znači priznati ju darom, koji se prima, s pomnom čuva, marljivo održava i s ljubavlju predaje drugima. Svjetlo samo tako može »preživjeti«.

Naslanjajući se na misli o vjeri iz enciklike *Lumen fidei* te povezujući dar vjere s iskustvom nutarnjega prosvjetljenja čovjeka, u prilogima koje donosi ovaj broj Živog vrela nastojimo Encikliku čitati usporedno s molitvama koje je liturgija Crkve kroz stoljeća oblikovala. Liturgija je mjesto koje vjerno čuva i hrani »uljanicu vjere«, ali i mjesto na kojemu njezin sjaj najjasnije svijetli te otkriva svu ljepotu uronjenosti u sjaj božanskoga života.

Urednik

Svjetlost darovane ljubavi

Jedan od liturgijskih pristupa enciklici pape Franje 'Lumen fidei'

Ivan Šaško

Enciklika naglašava prvenstvo Božjega koraka, njegov poziv koji zahtijeva slušanje i ljudski odgovor. Vjera nije protumačena kao neko gibanje 'odozdo', kao način oblikovanja osjećaja, kao povjerenje koje čovjek samostojno daje određenim pojavnostima i kao proizvod težnje prema spasenju.

Vjera prepoznaje Božji govor, osvjetljen u punini Kristovim vazmom. Čovjek je u konačnici uvijek u tražanju za ispunjenjem koje se nalazi u suodnosu ljubavi i istine, u njihovoj neodjeljivosti. Zbog toga Papa kaže da »bez ljubavi, istina postaje hladnom, neosobnom... Istina koju tražimo, ona koja daje značenje našim koracima, osvjetljava nas kada smo dodirnuli ljubavlju.«

Sam naslov enciklike *Lumen fidei* privlači pozornost, jer sa sobom nosi i povezivanje slikovnih asocijacija. Spojenost svjetla i vjere pretpostavlja stanovitu suprotnost zatamnjenosti, nejasnoća, potrebe za sigurnošću i udomljenošću. Vidjevši naslov zapitao sam se o nijansama koje otkrivaju i dio središnjega sadržaja. Naime, latinski razlikuje nekoliko pojmova iz govora o svjetlu kojima su suvremeni jezici dali značenjsku istovrijednost, među kojima je osobito složen odnos između *lumen* i *lux*. Prijevodi te enciklike na žive jezike u naslovu koriste 'uobičajenu' riječ za svjetlo (*light, lumière, luz, Licht, luce, swiatlo*). Dakle, prijevodi bi zvučali jednako i da je naslov Enciklike bio *Lux fidei*.

Zašto *lumen*, a ne *lux*?

Istina je i to da će nekomu tematiziranje nijansi djelovati pretjeranim i nepotrebnim jer se čini da je jasno što je sam sadržaj Enciklike te da se istančanim raščlambama može zanemariti bitno. Ipak smatram da vjera zaslužuje istančanost i da je ona pokazatelj brižnosti, nepodlijezanja suvremenim trendovima površnosti. Zbog toga mi se čini da nije sasvim slučajno izabran pojam *lumen*, budući da bi *lux* bio jednostavniji. Zbog toga kao prvu misao navodim razlikovanje između ta dva pojma.

Naime, *lux* je svjetlo kao izvorište, dok *lumen* – imajući u svome korijenu također 'luc' – označava i izvorište i plod djelovanja svjetla, sjaj koji dolazi od svjetlećih izvora. Štoviše, *lumen* je zadobio značenjsku vrijednost upravo u smislu svjetiljke, izvorišta koje rasvjetljuje, koje je u suodnosu s nečim drugim. *Lux* može stajati zasebno u svojoj samodostatnosti, premda mi svjetlo ne možemo doživjeti drukčije negoli u kontrastu s tamom. Ali Bog u sebi može biti *lux*, čovjeku nedostupno svjetlo, dok je *lumen* uvijek u odnosu na stvoreno. No, i tu treba paziti, jer kada se govori o Bogu, odnosno o Isusu Kristu kao svjetlu, naći ćemo oba pojma. No, prethodno razmišljanje pomaže da shvatimo promišljeno korištenje latinskih riječi. Tako u starome predslavlju (*Ve* 1266) čitamo: »jer je danas provrelo istinsko svjetlo našega Spasitelja« (*»quia nostri saluatoris hodie lux vera processit«*). Istinsko svjetlo je Isus Krist (*usp. Iv 1, 9*), koje je sve učinilo jasnim, razvidnim, a sjaj (*splendor*) toga svjetla ima snagu voditi nas sadašnjim životom, ali i uvesti u nebesku slavu (*»non solum prae-*

sentem vitam suo splendore dirigeret, sed ad ipsam nos maiestatis inmensae gloriam perduceret intuendam«). Ta se razlika vidi i u činjenici da je glagol *lucere* netranzitivni, kao i u hrvatskome – *svijetliti*, dok je glagol (*il*) *luminare* tranzitivni – *osvijetliti* koga ili što.

Bog koji stvara ujedno se objavljuje kao svjetlo. Bog svojim svjetlom razdvaja tamu – *fiat lux* (neka bude svjetlo), njegov Duh lebdi nad vodama. Tako će se često upravo pojam svjetla koristiti kao istoznačnica za treću božansku osobu ili za pneumatološku prisutnost (svjetlo Duha Svetoga). Tako svjetlo povezuje prazninu i konačni cilj. Svjetlo je prisutnost od Vječnoga do vječnosti. Ono oživljuje vjernički hod: »u tminama smrtnosti svojim svjetlom neprestano oživljuj hodajuće smrtnike... kako bi došli do najvišega dobra« (Ve 46).

Baš u prostoru pneumatologije lako vidimo različitost uporabe dvaju pojmova. U posljednici Duhu Svetome pjevamo: »Veni Sancte Spiritus et emitte caelitus lucis tuae radium. Veni pater pauperum, veni dator munerum, veni lumen cordium.« – »Dođi, Duše Presveta, sa neba nas posjeti, zrakom svoje milosti (doslovno: pošalji s neba zraku svoga svjetla); dođi, Oče ubogih, djelatelju dara svih, dođi srca svjetlosti.« Duh je sveti i Svjetlo i svjetlost. On je Svjetlo iz kojega dolaze zrake, ali i svjetlost naših srdaca, najdublja sastavnica našega bića. Ta izoštrenost u prijevodima nestaje jer se stihovi: »O lux beatissima, reple cordis intima tuorum fidelium« na hrvatski prevode: »Sjaju svjetla blaženog, sjaj u srcu puka svog, napuni nam dušu svu.« 'Lux' je uvijek svjetlo, dok 'lumen' može biti i 'svjetlo' i 'sjaj', a 'splendor' je uvijek potrebno prevesti riječju 'sjaj'. Vidljivo je da postoji stupnjevost: *lux* – *lumen* – *splendor*.

Primjenjujući to na Vjerovanje, susrećemo naizgled iznenađenje, jer formulacija na latinskome glasi: *Deum de Deo, lumen de lumine*, a ne – kako bi netko mogao očekivati: *lucem de luce*. Upravo je proizlaženje, nutarnja trojstvena dinamika razlog za izbor baš toga pojma.

Što treba biti zaključak? Prevodeći pojam 'lumen' pojmom 'svjetlo' ne će biti učinjena pogriješka, premda jedan dio sadržaja u tome slučaju bježi. Možda bi točniji prijevod bio dobiven, ako bi se taj pojam preveo riječju 'svjetlost'. Ona u hrvatskome ne odstupa od značenja izvora, ali ujedno pruža značenje izvora svjetla.

Ključ čitanja u darovanosti i ljubavi

Za poniranje u prvu encikliku pape Franje navedeno razlikovanje ne izgleda ključnim, ali ga ipak držim važnim. Počevši od samoga autorstva kojim se može baviti razmatrajući koliki je udio u samomu tekstu Benedikta XVI. i Franje, u prvi plan izlazi sadržaj koji govori o vjeri, a ona jest svjetlo (*lu-*

Bog je darivatelj dara vjere, snaga njezinoga svjetla.

V. Blažanović:
Preobraženje Gospodinovo.

men) koje povezuje vjernike u raznim vremenima. Taj pristup nije nikakva novost jer je puno, može se reći i većina dokumenata Učiteljstva koji odražavaju svoje podrijetlo u autorstvu više osoba. Ono što jest neobičnost u sadašnjim prilikama nalazi se u činjenici da su obojica papa živi.

Što se tiče samoga sadržaja kritičari napominju da se radi o tekstu koji je linearan, bez posebnih novosti, očitujući tradicionalni kršćanski nauk o vjeri, shvaćanoj kao *fides qua et quae creditur*. Enciklici se prigovara da izvor vjere tumači samo 'odozgor', svodeći ju na Božji dar, na nadnaravnu krjepost, poziv (pojam dara pojavljuje se dvadesetak, a poziva desetak puta u tekstu). Kao da iznenađuje otajstvo dara jer neki u tome da nije svima dan dar vjere vide temeljnu nepravdu za one koji ne vjeruju. No, čini se da je u pozadini puno dublje pitanje od osjećaja nepravde, a jezgra bi se mogla zvati nemirom koji leži u dnu strujanja modernosti. I dok se Enciklici može pokušati predbaciti da modernost promatra isključivo kao suparnika i da nije otvorena dijalogu, ostaje pitanje o otajstvu dara i darovanosti. Jer onaj nemir ima svoje korijene upravo u neprihvatanju životnoga hermeneutičkoga ključa koji u kršćanstvu ima oblik i bit i izražaj u daru, prepečenom u višedimenzionalnost ljubavi. Dijalog o kojemu se govori trebao bi počivati na isključivanju i same ideje o Božjoj prisutnosti te na samodostatnosti ljudskoga razuma i na težnji za 'samostalnošću čovjeka'.

Istina je da Enciklika naglašava prvi Božji korak, njegov poziv koji zahtijeva slušanje i ljudski odgovor. Vjera nije protumačena kao neko gibanje 'odozdo', kao način oblikovanja osjećaja, kao povjerenje koje čovjek samostojno daje određenim pojavnostima i kao proizvod težnje prema spasenju. Ona svoje polazište nalazi u čovjeku prisutnoj čežnji koja prepoznaje Božji govor, osvjetljen u punini Kristovim vazmom. Čovjek je u konačnici uvijek u traganju za ispunjenjem koje se nalazi u suodnosu ljubavi i istine, u njihovoj neodjeljivosti. Zbog toga Papa kaže da »bez ljubavi, istina postaje hladnom, neosobnom... Istina koju tražimo, ona koja daje značenje našim koracima, osvjetljava nas kada smo dodirnuti ljubavlju.« (LF, 27) Snaga vjere koja povezuje ljubav i istinu rasvjetljuje i najdublju tamu; Kristov križ i pozudanje u nebeskoga Oca čine plodnom onu životnu 'prazninu, šutnju, trpljenje' (iskustva pred kojim se toliko puta nađe mističko iskustvo) koje se živi u iskrenosti srca.

U tome je smislu vjera uvijek opasnost, ali ne za onoga koji ju nosi u sebi, nego za one koji ju ne prihvaćaju kao način življenja. Nalazimo se u vremenu 'opsjednutosti'; gajimo privid da se svime može upravljati i nadzirati, od čuvstava i spolnosti do bolesti i umiranja. Takav je pristup poguban i za kršćanstvo, jer ga lako može pretvoriti u moraliziranje. No, ljudsko je biće nositelj drukčijosti koja ga trajno propituje i uznemiruje. Prva teološka krjepost ne može se svesti na pravila i zabrane. Štoviše, ona je ponajprije prepoznavanje, otkrivanje, pristajanje, jedan veliki 'da' životnosti u slobodi. Taj pristup zahtijeva od čovjeka da izađe iz sebe, da napusti svoje sigurnosti kako bi pronašao Boga koji uvijek iznenađuje. Iskustvo vjernika pokazuje da svjetlo vjere u pojedincima sjaji snažnije kada se približava neizmjernomu Božjem svjetlu. To svjetlo se ne utapa, nego pospješuje širenje životnosti.

Njegovom će te svjetlošću
Svjetlost vidjeti.

*Krist u slavi; detalj vitraja u
katedrali u Chartresu, 13. st.*

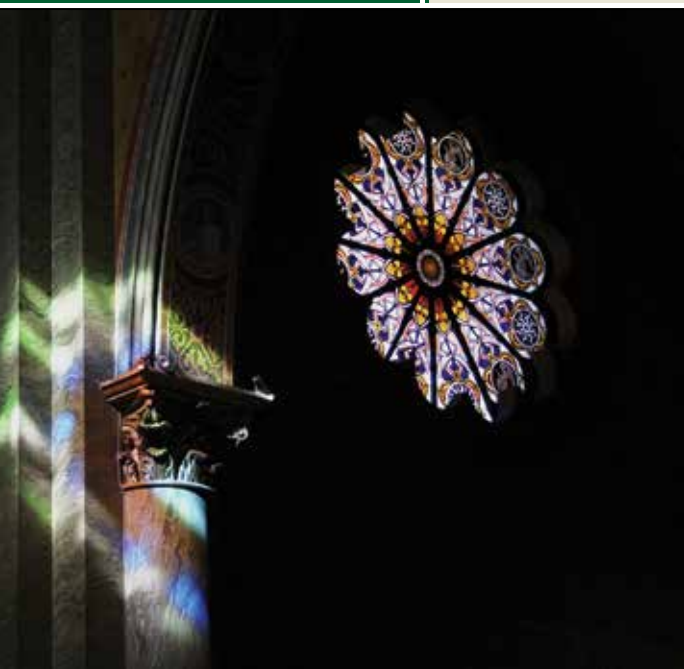
Vjera omogućuje otkrivanje velikoga poziva na ljubav i jamči da je ta ljubav pouzdana, da se vrijedi osloniti na nju jer se nalazi u Božjoj vjernosti. Prihvaćanje ljubavi u pouzdanju danom Gospodinu prostor je u kojemu se Bog dopušta pronaći. To je onaj čudan proces koji ostavlja slobodu čovjeku, a ne pokušava 'iznuditi' Božji dar. Iako se Bog ničim ne dopušta uvjetovati, prihvaćanjem ljubavi napuštamo bilo koji uvjet i povećavamo prostor darovanosti, u kojemu je Bog zajamčio svoje očitovanje. Krist se nije utjelovio da bi se poigravao s čovjekom skrivajući se, nego da bi se objavio, da bi bio vidljivijim, da bi se predao i darovao.

Čuvajući, dakle, posvemašnju različitost i nepovredivost Božje apsolutnosti, čini se itekako prihvatljivim razmišljati (a život to potvrđuje) da se za dar vjere ne može reći: »Nije mi dano, što ja tu mogu.« Svakomu je čovjeku dano ići tragom čežnje koja je u njemu klica dara ljubavi. Na tome putu odricanja od sebičnosti Božji dar je sve uočljiviji, a vjera snažniji nositelj u svim životnim okolnostima. Odricati se sebičnosti ne znači zaniijekati snagu i potrebu razuma. Vjera je bitna antropološka dimenzija jer se u njezinu svjetlu mogu živjeti bitne odrednice ljudskosti: čuvstva, međusobni odnosi, bol, smrt. Vjera otkriva da je radosno življenje zemaljskih stvarnosti uvijek povezano s usvajanjem, s ugrađivanjem širega plana o osobnih očekivanja, a taj je plan uvijek neki od oblika darivanja vlastitoga života D(d)rugomu. U ljubavi je moguće mijenjati svijet i društvo koje je u novije vrijeme nazvano 'anesteziranim društvom', pri čemu bi anaestezija umrtvila: čežnje, sraštenost s bližnjima, strast predanosti pozivu, neproračunatost...

Inicijacijski pristup

Među raznim načinima i pristupima čitanju enciklike *Lumen fidei* sasvim opravdanim smatram *inicijacijski* i *teološko-liturgijski*. Gledajući ustroj Enciklike razvidna je četverodjelnost. Nju se može iščitati u inicijacijskome hodu.

Nakon što je u Uvodu istaknuta istina da je vjera Božji dar, u Prvome poglavlju se tematizira Božji prvi korak u povijesti, očitovanje toga dara u izabranome narodu i u njegovoj kristološkoj punini koja ostaje u povijesti prisutna po Crkvi. Tonalitet u kojemu se odvija taj prvi Božji korak i ljudski odgovor jest ljubav, zbog čega i naslov: *Povjerovali smo Ljubavi*. Prvo bi se poglav-

Liturgija Crkve povlašteno je mjesto gdje vjera odsijeva sjajem božanskoga svjetla.

lje moglo promatrati u svjetlu razdoblja *pret-katekumenata*, premda Enciklika kao takva nema svrhu otvarati teodicejske i fundamentalno-teološke rasprave s onima koji (još) ne vjeruju, nego zahvaljivati za vjeru i poticati na prepoznavanje njezina očitovanja. U tome je smislu intonacija liturgijske naravi.

Drugo je poglavlje, s naslovom *Ako ne budete vjerovali, ne ćete razumjeti*, moguće vidjeti u svjetlu vremena *katekumena-ta*. To je vrijeme u kojemu se događaju provjere (skrutiniji), u kojemu Božji Duh pročišćuje i prosvjetljuje kandidate. Velike tematske cjeline o vodi, svjetlu i životu, o predaji Vjerovanja i Molitve Gospodnje, odražavaju spektar sklada između življenja i vjerovanja, pretočenost spoznaje istine u konkretnost življenja. Po naslovima bi se moglo reći da je posrijedi fundamentalno-teološka

elaboracija odnosa prema istini, razumskoj spoznaji i teološkoj elaboraciji. Međutim, polazeći od grčkoga prijevoda Izaijina teksta, Enciklika ne ulazi u spekulativnost koja bi bila odijeljena od životnosti, što je vidljivo ponovno na suodnosu prema ljubavi. Katekumenski hod je na tragu Isusovih susreta: s kušnjama Neprijatelja u pustinji, s pitanjem o živoj vodi i štovanju u razgovoru sa Samarijankom na zdencu, sa sljepoćom koja zarobljava srca, sa smrću prijatelja Lazara. Kušnja jest pitanje spoznaje istine, pri čemu vjera dolazi do konačnosti istine po odbijanju zatvorenosti u zemaljsko. Vjera je slušanje i viđenje, baš ono što se dogodilo u susretu sa Samarijankom (ali i s Marijom Magdalenom), gdje se obistinjuje Augustinova riječ: »Vjerovati jest dodirnuti srcem.« Tamo gdje ne postoji spoj vjere i razuma svjedoci smo sljepoće koja postaje ili beznadnošću ili ohološću. U konačnici je vjera traženje Boga pred iskustvom susreta sa smrću, s ograničenošću. Ona izvodi iz tame grobova ljudskih umiranja. U zadnjemu podnaslovu koji se tiče odnosa vjere i teologije možemo promatrati obrede predaje sažetka (simbola) vjere i molitve 'Oče naš'. U tome se čita spojenost dogmatskih izrijeaka koji su sazrijevali u Crkvi i žive molitve zajednice koja se suoblikuje svome Učitelju.

Sakramentalni ustroj vjere

U trećemu se dijelu prema inicijacijskome ustroju već po naslovu (*Predajem vam ono što sam primio*) vidi sličnost sa samim *slavljenjem sakramenata* pristupa kršćanstvu. Podnaslovi: o Crkvi kao majci vjere, o sakramentima i prenošenju vjere, o molitvi i Dekalogu te o jedinstvu i cjelovitosti vjere, pokazuju da je taj dio eminentno (u smislu izričitosti) liturgijski. Pojam 'liturgija' u Enciklici se izrijeakom pojavljuje na pet mjesta. Premda takva statistika i ne treba biti naročito korisna, smatram vrijednim vidjeti kontekst u koji je smješten taj izravni govor, a koji je, uostalom, u izravnoj vezi sa slavljenjem. Taj je kontekst sakramentalni.

Papa Franjo ističe da vjera postaje odgovorom i ispovijedanjem; pozivom drugima; odrazom s lica na lice vjernika u zajednici. Kao središnju sliku uzima vazmenu svijeću (usp. br. 37), onu koja je svjetlosni stup u obredu inicijacije, za životni hod vjernika i za odjevenost u Krista-Svjetlo. Ta je svijeća ujedno i slika životnoga dodira kojim se prenosi svjetlo vjere. Zajedništvo vjere naglašeno je primjerom ispovjednoga dijaloga o vjeri u krštenju. No, to nije puko ispovijedanje pojedinca, nego odgovor na prihvaćenu Riječ, odgovor Drugomu, u velikome liturgijskome zajedništvu, molitvom izraženom subjektom 'mi' (u novoj obitelji). Nigdje nije jasnije kako 'vjerujem' prerasta u 'vjerujemo'; kako 'vjerujem' ima smisla samo u zajedništvu Crkve. Osobni se prostor proširuje, baš kao što se, udaljavajući se od Crkve, taj prostor suzuje i gubi životnost.

Budući da je vjera životna zbilja, otajstvena, potrebno joj je odgovarajuće ozračje koje se nalazi u sakramentalnoj stvarnosti. Samo je ona svojim obrednim, simboličkim govorom kadra nositi cjelovitost i puninu koju je Krist za nas ostvario i ostavio živom u sakramentima Crkve. U njima se živi *utjelovljeni spomen*, sve dimenzije ljudskosti. Papa nam ostavlja predivnu misao u rečenici: »Ako je istina da su sakramenti sakramenti vjere, isto tako treba reći da vjera ima sakramentalni ustroj. Buđenje vjere prolazi putem buđenja novoga sakramentalnoga smisla ljudskoga života i kršćanskoga življenja, očitujući kako se vidljivo i materijalno otvara otajstvu vječnoga.« (LF, 40) Zbog toga su vrijedni posebnoga razmatranja brojevi 43 i 44 koji govori o krštenju djece i o euharistiji. Oslonjenost na druge, povezanost povijesnoga i nadpovijesnoga, vidljivoga i nevidljivoga, bitna su obilježja svjetlosti vjere. »U euharistiji učimo vidjeti dubinu stvarnosti. Kruh i vino preobražavaju se u tijelo i krv Kristovu. On se uprisutnjuje u svome vazmenom hodu prema Ocu: to nas gibanje uvođi, tijelom i dušom, u gibanje svega stvorenoga prema svojoj punini u Bogu.« (LF, 44) Bez te se preobraženosti ne može ispovijedati vjera, što je posebno naglašeno u broju 46. u koji je stavljen suodnos vjere i molitve 'Oče naš' te Dekaloga.

Četvrti je dio (*Bog za njih pripravlja Grad*) stanovito tu mačenje onoga što se u sakramentima ostvaruje. Tako je taj dio moguće zvati *mistagogijskim*, premda pod posebnim kutom promatranja, ističući tematiku općega dobra, obitelji, život u društvu i utjehu u trpljenjima. Jasnije je da sakramenti, kojima je preduvjet vjera, traže utjelovljenost u životu vjernika. Kao što se bez preobraženosti ne može ispovijedati vjera niti slaviti liturgija, tako se ne može niti živjeti bez prepoznatljivosti dara vjere. Vjera koja se rađa u susretu s ljubavlju ne može živjeti nepravednost, unošenje neistina u ljudske odnose, previđati potrebe bližnjih i ne zauzimati se za opće dobro i zajedništvo. Okosnica ljubavi je nespojiva sa sebičnošću. »Vjera omogućuje razumijevanje arhitekture ljudskih odnosa« – piše Papa. Liturgija je prostor molitve upućene Bogu, ali ona je neodvojiva od djela usmjerenih na izgradnju ljudske zajednice.

Vjera gleda
onkraj vidljivoga.

Vitraj u crkvi
sv. Martina, biskupa,
Dugo Selo.

Obitelj se pak postavlja kao prvo ozračje u kojemu vjera prosvjetljuje život ljudi u zajednici. Suodnos muškarca i žene suodnos je koji preslikava životno načelo ljubavi i mogućnosti rađanja života. Kršćansko načelo povezanosti dvoga koje živi svoju različitost posebno je snažno vidljivo u obitelji. U njoj se susreću i početno otajstvo Božjega dara, istina, vjera i radosna nada koje proviru iz ljubavi. Bez obzira na sve rane grijeha i ljudskoga odstupanja od ljubavi, obitelj pokazuje ozračje širenja života. Isto se načelo odnosi i na sve druge društvene ustroje, pružajući temelj za kriteriologiju vrijednosti i za prepoznavanje Božje neiscrpane ljubavi u stvaranjima, osobito u čovjeku, u njegovoj ljudskosti, i onda kada je u iskustvima trpljenja. Kada se zamagli Božja ljubav, čovjek je izložen nesigurnosti i izgubljenosti.

Marijansko-pneumatološki pristup

Na kraju Enciklike nalaze se dva broja posvećena Blaženoj Djevici Mariji. Njezin život i otajstvo njezina odnosa s Bogom lijep su sažetak još jednoga mogućeg liturgijskog pristupa koji polazi od sakramentalne zbilje, ali se prepoznaje u ustroju liturgijske molitve.

Naime, u svakoj molitvi postoji zaziv Bogu, izvoru vjere, početku i gospodarstvu svega. Liturgijska molitva ne polazi od čovjeka, nego od Boga, znajući da je njegov prvi korak ljubavi. Prvi dio Enciklike je upravo to – prepoznavanje Božje ljubavi i potrebe da joj se obratimo, da pronađemo odgovor na čežnju u sebi. Nakon toga slijedi spomen njegovih velebdjela u anamnezi. Ona je ispovijedanje spomena, spoznanje Boga, prepoznavanje njegova zahvata u naše živote, priznavanje Boga kao istine; osluškivanje Riječi, poniranje umom i voljom u otajstvo te prihvaćanje ljubavi. Anamneza je usko povezana s epiklezom (u odnosu na treće poglavlje Enciklike). U slavlju Božji Duh djeluje u liturgijskome 'danas', posadašnjujući Božja djela. Vjera postaje zahvalom, molitvom, ispovijedanjem vjere; Duh po našoj vjeri i po vjeri Crkve daje predokus vječnosti; čini nas dionicima nebeske slave i Kristova tijela. Upravo ta istina vidljiva je u četvrtome dijelu Enciklike koja pred nas stavlja plodove liturgijskoga slavlja, životnu anaklezu – prinošenje. Bog je po svome Duhu Parakletu uz nas, on nas prati i tješi i po nama, krhkim ljudima, čini svoja velika djela.

Preslikamo li te sastavnice u Marijin život, naći ćemo se pred njom koja je postala slikom liturgije nebeskomu Ocu. Od njezina odgovora na Božji korak: *Evo službenice Gospodnje*, ona je sebe učinila prinosom. Anđeo joj spominje što je Bog učinio (ona u svome hvalospjevu pokazuje upravo snažnu anamnetsku dimenziju) i što kani u svojoj ljubavi učiniti. Ona – premda poznaje svoju ograničenost – odgovara i biva osjenjena Duhom (epikleza), te čuva događaje u svome srcu, znajući da je Gospodin s njom i tu radost živi i prenosi drugima. Marija je prizma svjetlosti vjere. Štoviše, od vjernika je, zbog svoje sraštenosti s Kristom, zazivana i kao *lux fidei*. ■

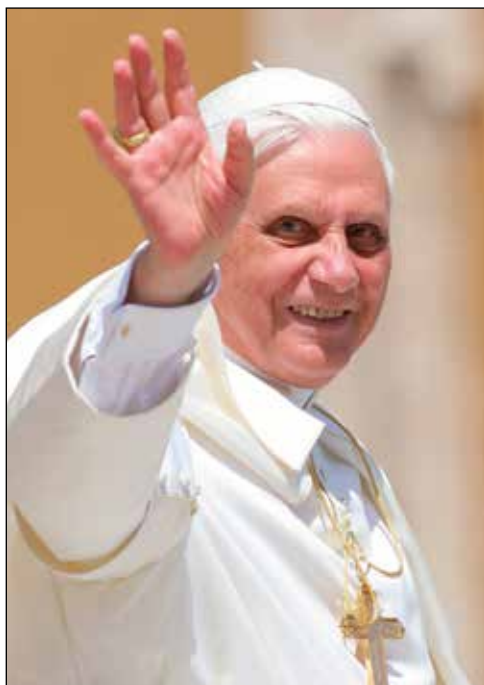
Liturgija i svjetlo vjere

Promišljanja uz encikliku 'Lumen fidei'

Ante Crnčević

Poput glazbenoga djela pisanoga za četveroručnu izvedbu na glasoviru, enciklika *Lumen fidei* sažimlje misao dvaju papa, Benedikta XVI. i Franje, o vjeri Crkve. To suzvučje misli, neovisno o tome koliko je papa Franjo doradivao i proširivao prethodno pripravljeni tekst enciklike, dajući mu svoje već prepoznatljive tematske naglaske, na jedinstven način govori o vjeri koja se u Crkvi »predaje« i povjerava iskustvu drugih. Papa Benedikt tekstom enciklike predaje i povjerava vjeru Crkve papi Franji. Tim predanjem vjera živi u krilu Crkve – kao jedna vjera. »Ako vjera nije jedna, ona i nije vjera.« Ona je jedna jer otkriva put prema Jednomu, prema jedinomu Gospodinu i Spasitelju. Jednost vjere daje temelj jedinstvu Crkve, a Enciklika za tu misao nalazi potkrjepu u misli velikih otaca Ireneja Lionskoga i pape Leona Velikoga (usp. *LF*, 47). Vjera svakoga od nas može biti obogaćena i rasvijetljena vjerom drugih ljudi. Izrasta iz vjere Crkve, iz vjere drugih ljudi. Predaje se i čuva kao luč. Ona i svijetli predajući se drugomu. Enciklika, stoga, upravo načinom svoga nastajanja govori o vjeri kao iskustvu čija se ljepota otkiva kada je življena i ispovijedana *a quattro mani*, u suzvučju Crkve, u zajedništvu s braćom u vjeri, kao i s onima koji tragaju za svjetlom vjere. Ta eklezijalna i komunitarna dimenzija vjere u Enciklici je posebice razrađena u trećemu poglavlju, pod naslovom »Predajem vam ono što sam primio«. No, eklezijalni vidik vjere provlači se kroz čitavu encikliku, a takvo čitanje može otkriti i produbiti pojedine naglaske u njezinu sadržaju.

U članku mons. Ivana Šaška sadržaj Enciklike predstavljen je kroz njezino čitanje u liturgijsko-teološkom hermeneutičkom ključu, i to poglavito na matrici hoda vjere kroz četiri razdoblja kršćanske inicijacije. Takvo je čitanje iznimno zanimljivo i zacijelo pruža poticaje za pornije čitanje enciklike, za produbljenje njezinih liturgijskih tema kao i za dobru primjenu u pastoralnoj praksi Crkve. Četiri poglavlja Enciklike mogu se, međutim, čitati i iz drugoga, ponešto širega kuta gledanja – u kontekstu Godine vjere u kojoj je enciklika objavljena te u prizivu na potrebu produbljenja duha i misli Drugoga vatikanskoga koncila o čijoj pedesetoj obljetnici Crkva slavi Godinu vjere. Življenje Godine vjere osvjetljava istinu da je vjera bila sržna i ujedinjujuća tema svekolikoga koncilskog govora (usp. *LF*, 6) te se u tome vidu i enciklika o vjeri, u svojoj četverodijelnoj strukturi, kako primjećuje P. Asolan, može razmatrati kao novi sažetak četiriju konstitucija Drugoga vatikanskoga koncila. Tako bi prvo poglavlje s naslovom »Povjerovali smo Lju-

bavi« sadržajem odgovaralo dogmatskoj konstituciji *Lumen gentium*; drugo poglavlje, naslovljeno »Ako ne budete vjerovali, ne ćete razumjeti«, lako je dovesti u bliskost s konstitucijom o objavi *Dei verbum*; treće poglavlje, s naslovom »Predajem vam ono što sam primio«, razrađujući liturgijsko i sakramentalno iskustvo vjere, aktualizira teme konstitucije o liturgiji *Sacrosanctum concilium*; četvrto poglavlje utiskujući otajstvo vjere u tkivo društva, kulture i kršćanske brige za opće dobro, sa znakovitim naslovom »Bog za njih pripravlja Grad«, može biti čitano paralelno s koncilskom konstitucijom o Crkvi u suvremenom svijetu *Gaudium et spes*. Takvo »koncilsko čitanje« enciklike *Lumen fidei* može ponuditi put novoga produbljenja koncilskih tema, kao i samoga življenja dara vjere.

Teološka i vjernička razmišljanja nad tekстом netom objavljene enciklike pružit će, bez sumnje, i druge ključeve čitanja te istaknuti naglaske koji se kriju ispod plašta velikih tema

vjere. U ovome kratkom osvrtu nastojat ćemo izdvojiti tek nekoliko naglasaka koji nam pomažu jasnije razumjeti i životnije iskusi ti liturgiju Crkve kao povlašteno 'mjesto' u kojemu vjera biva *rasvijetljena* i u kojoj svjetlo vjere *rasvijetljuje* sav čovjekov život. S tim mislima vraćamo se liturgijskoj euhologiji i njezinu govoru o svjetlu vjere.

Liturgija – svjetiljka (*lumen*) Krista Svjetla

Premda dokumenti crkvenoga učiteljstva nose znatno šire teme nego što to naznačuje njihov *incipit*, ovdje ćemo, naslanjajući se upravo na naslov Enciklike, a na tragu pojašnjenja iz članka mons. Šaška, pokušati dar vjere promatrati kao svjetlo (*lux*) koje na divan način svijetli u liturgiji Crkve. Liturgija, kao slavlje vjere, postaje svjetiljka (*lumen*) s koje Krist-Svjetlo rasvjetljava samu vjeru, ali i vjernikov pogled na svekoliki život i svijet; nudeći iskustvo slavlja vjere i zagledanosti u Svjetlo, liturgija poprima sjaj (*splendor*) življenja vjere i zajedništva s Kristom. Potrebno je s pomnjom truditi se da liturgija sačuva *splendor* koji pristaje slavljenju uzvišenoga otajstva vjere, ne zaboravljajući nikada da ljepota i uzvišenost slavljenja traže ponajprije plemenitu jednostavnost (*simplicitas nobilis*; SC, 34) obrednih forma i čina. Čini se da je osobito u današnje vrijeme potrebno isticati brigu Crkve za dostojanstvo liturgije i za njezin »sjaj«, ponajprije iz razloga što bi neki htjeli liturgiju pretvoriti u negovorljivu raskoš koja lako postaje sama sebi svrhom, dok se neki opet zadovoljavaju pukim izvršenjem obrednih forma, ne trudeći se oko nutarnje ljepote koja oplemenjuje čine vjere. Katkada se liturgijske čine toliko pojednostavljju-

je i »banalizira« da nije moguće otkriti ljepotu slavljenoga otajstva, pa se može reći da takva slavlja ostaju i ispod razine »banaliziranja« jer i za tu se razinu, kako pojašnjava podrijetlo riječi iz srednjovjekovnoga latinskog jezika, traži *bannum*, norma, zakon. »Banalizirati« znači svesti na puko izvršenje norme ili odredbe, ne vodeći brigu o njezinu smislu i značenju. Ponekad je, usudujem se zamijetiti, potrebno način slavljenja podignuti barem na tu razinu »banalizacije«, poštujući crkvene odredbe i norme, kako bi bilo moguće zakoračiti dalje – prema ljepoti i smislu slavljenja. I jedna i druga krajnost – kako ona koja se dala zavesti raskoši, tako i ona koja se gubi u pojednostavljivanju i osiromašenju liturgijskih čina – imaju zajednički korijen i razlog u zaboravu ili zasjenjenju istine da je Krist svjetlo koje u liturgiji rasvjetljava dar vjere i njezino življenje. Može se reći da vjera i njezino slavljenje u liturgiji Crkve stoje u uzajamnemu svjetlosnom odnosu.

Na tome tragu papa Franjo u enciklici pojašnjava da »za prenošenje cjelovitosti vjere postoji osobito sredstvo koje u igru uvodi čitavu osobu, tijelo i duh, njezinu nutrinu i odnose. To sredstvo jesu sakramenti, slavljani u liturgiji Crkve.« (LF, 40) Enciklika, naime, ističe sakramentalnu strukturu vjere, naglašavajući da liturgija pruža okosnicu razumijevanju vjere i povlašten put poniranja u njezino otajstvo. Takav liturgijski nauk ukorijenjen je duboko u liturgijskoj misli Crkve. Drevni Veronski sakramentar, govoreći o prosvjetljujućoj snazi vjere, kaže da je ona *magistra omnium credentium* (učiteljica svih vjernika, Ve 285). To »učiteljstvo vjere« ostvaruje se na osobit način u liturgiji Crkve. Upravo u liturgijskom slavlju, po Riječi i svetim znakovima, vjera Kristovih vjernika biva osnažena i učvršćena; u liturgiji se ona komunicira kao »utjelovljeni spomen, ucijepljen u mjesto i vrijeme življenja« (LF, 40); u liturgiji se vjera izriče »pokazujući kako se vidljivo i materijalno otvaraju vječnomu otajstvu«; tu također vjera pronalazi svoje istinsko oživotvorenje i »konkretizaciju«, dijeleći s vjernicima njihove životne prilike i brige. Liturgija tako postaje mjesto gdje se vjera očituje kao istinska učiteljica života, kao svjetlo koje rasvjetljuje sav vjernikov život.

Enciklika, noseći nauk dvojice papa, otkriva da je vjera svjetlo koje se čuva prenošenjem, radosnim povjeravanjem drugima.

Liturgijske iluminacije vjere

U jednoj molitvi na početku drugoga korizmenoga tjedna u bizantskoj liturgijskoj tradiciji Crkva moli Gospodina da zasja svetošću u svojoj Crkvi: »Neka zasja tvoje lice nad onima koji se pripremaju za sveto prosvjetljenje, rasvijetli im duh...« Tako korizmeno vrijeme već na početku biva usmjeren prema otajstvu krštenja koje svoj izvor ima u Kristovu uskrsnuću. Crkva prvih stoljeća otajstvo krštenja rado je nazivala otajstvom prosvjetljenja,

a krštenici su bili nazivani prosvjetljenima (*photismoi, illuminati*). Katekizam Katoličke Crkve (br. 1216) i danas to potvrđuje: »Ova se kupelj zove *prosvjetljenjem*, jer oni koji prihvaćaju pouku imaju prosvjetljen duh. Primivši u krštenju Riječ, 'Svjetlo istinsko koje prosvjetljuje svakog čovjeka' (*Iv* 1, 9), krštenik tako prosvjetljen (*Heb* 10, 32) postaje 'sinom svjetlosti' (*1Sol* 5, 5), i sam 'svjetlost' (*Ef* 5, 8).

Liturgijska euhologija pruža pravo bogatstvo misli koja se naslanja na temu Božjega prosvjetljenja čovjeka. Izrazi naslonjeni na riječi *illuminare, fulgere, accendere, resplendere, effulgere, clarescere, illustrare, collustrare, lumen, lux, splendor, claritas, splendidus* pokazuju svu dinamiku i slojevitost značenjâ svjetla i prosvjetljenja u iskustvu vjere. Izrazi koji na izravan način povezuju te riječi s otajstvom vjere nisu česti, ali su vrlo znakoviti. Tako već na početku Misala, u zornoj molitvi božićne mise zornice čitamo: »Da, quæsumus, omnipotens Deus, ut dum nova incarnati Verbi tui luce perfundimur, hoc in nostro resplendeat opere, quod *per fidem fulget* in mente.« (Svemogući Bože, ti si nas obasjao novim svjetlom tvoje utjelovljene Riječi; daj, molimo, da zasja u našim djelima ono što *po vjeri sja* u našim srcima.) Molitva razvija misao izrečenu u ulaznoj pjesmi po proroku Izaiji: »Svjetlost će nas danas obasjati jer nam se rodio Gospodin« (»Lux fulgebit hodie super nos, quia natus est nobis Dominus«, *Is* 9, 2). Ipak njezin smisao valja iščitavati u odnosu s govorom o svjetlu u zornoj molitvi Mise polnoćke. Tragajući za doslovnijim prijevodom, molimo: »Bože, ti si dao da ova presveta noć zasja bljeskom istinskoga svjetla (*veri luminis fecisti illustratione clarescere*); daj nam, molimo, u nebu uživati radost Onoga čija otajstva svjetla (*mysteria lucis*) na zemlji upoznamo.« Dok u liturgiji božićne noći razmatramo svjetlo koje rasvjetljuje tamu i noć (*nox*) svijeta, u misi zornici promatramo to isto Svjetlo koje zahvaća i čovjeka samoga. Riječ je o *Novome svjetlu*, onome koje čovjek prije događaja božanskoga utjelovljenja nije poznavao. Njime je Stvoritelj obasjao čovjeka. Latinski izvornik još je rječitiji jer kaže da smo tim svjetlom okupani (*perfundimur*). Uronjeni smo u božansko svjetlo, u božanski život. Prihvatiti taj dar znači primiti dar vjere koja trajno svijetli u nama. Svjetlo Utjelovljene riječi *po vjeri sja* u čovjekovoj pameti, u srcu što iznutra rasvjetljuje čovjeka. Zapravo *mysterium fidei*, o čemu govori liturgija polnoćke, predstavlja se kao svjetlo koje sja u čovjekovoj nutrini. Put sjaja vjere jasno je naznačen: Bog, jedini izvor svjetla, objavljuje se u utjelovljenoj Riječi kao *svjetlo istinsko*, koje sja u našim dušama (srcima) kako bi naša djela i svekoliko življenje odsijevali sjajem darovanoga svjetla. Ta *katabaza svjetla*, ostvaruje se u svakome liturgijskom slavlju, rasvjetljujući nutarnjega čovjeka i otkrivajući nam *put svjetla* kojim nam je ići. Glagoli *clarescere, perfundere, resplendere* i *fulgere* pokazuju čudesnu dinamiku *otajstva svjetla* koje nam se povjerava da po vjeri o njezinim djelima sja u svijetu.

U petak prije Bogojavljenja u zornoj molitvi Crva moli: »Fideles tuos, quæsumus, Domine, benignus illumina, et splendore gloriæ tuæ corda eorum semper accende...« (Rasvijetli dobrostivo, Gospodine, svoje vjernike i ražezi njihova srca sjajem svoje slave...) Izvornik nalazimo u Grgurovskom sakramentaru (*GrH* 98). Slijedeći misao iz zborne molitve božićne

mise zornice, glagolskomu nizu pridružuju se još dva: *illuminare* i *accendere*, prosvjeteliti i užeci. Osobito je zanimljiva formulacija kojom se moli da Bog raspali srca vjernika sjajem svoje slave. Nije riječ tek o odbljesku (*resplendere*) božanskoga sjaja u srcima vjernika, nego sâmo Božje svjetlo biva zapaljeno u njihovim srcima. Tako i ovdje vidimo da dar vjere jest upaljeno svjetlo božanskoga života u životima vjernika.

U zbornoj molitvi srijede nakon Bogojavljenja susrećemo čudesnu sliku svjetla: »Deus, *illuminator omnium gentium*, da populis tuis perpetua pace gaudere, et illud cordibus nostris *splendidum lumen infunde...*« (Bože, prosvjetitelju svih naroda, daj svome puku radovati se trajnim mirom; ulij nam u srca sjajno svjetlo kojim si rasvijetlio pameti naših otaca.« Bog, predstavljen kao *illuminator* ljudi, u srca vjernika »ulijeva« *splendidum lumen*. U liturgijskome govoru ulijevanje izravno podsjeća na dar Duha Svetoga, pa »splendidum lumen« može biti razumijevano i u pneumatološkome ključu, pri čemu opet dolazimo do spoznaje da su Duh i svjetlo nedvojivi od »otajstva vjere«.

Na drugu nedjelju po Božiću Crkva u zbornoj molitvi ispovijeda vjeru u Boga kao istinsko svjetlo koje prosvjetljuje svakoga čovjeka: »Omnepotens sempiternus Deus, *fidelium splendor animarum*, dignare mundum gloria tua implere benignus, et cunctis populis appare per tui luminis claritatem.« (Sve-mogući vjekovječni Bože, sjaju duša vjernih, udostoj se čitav svijet ispuniti svojom slavom i svim se narodima očituj po sjaju svoga svjetla.) Božja slava i sjaj njegova svjetla prožimaju život ljudi. Njegova slava i jest u tome da sav svijet bude zahvaćen njegovim svjetlom. Ondje gdje njegovo svjetlo rasvjetljuje život, tu se očituje i On sam i tu mu se iskazuje slava.

Na četvrtu korizmenu nedjelju u ciklusu »A«, kada se naviješta evanđeoski odlomak o ozdravljenju slijepca od rođenja, u euharistijskom predslavlju čitamo: »Qui genus humanum, in tenebris ambulans, ad *fidei claritatem* per mysterium incarnationis adduxit...« (Otajstvom utjelovljenja on je ljudski rod, koji je u tami hodio, iz tame priveo k svjetlu vjere«). Lik slijepca od rođenja oslikava ljudski rod koji je po grijehu zatvoren u tamu; po otajstvu utjelovljenja Krist ga je iz tame priveo k sjaju vjere. Suprotstavljeni su *tenebrae* i *claritas*, tama i sjaj (jasnoća), kao što su drugdje suprotstavljeni noć i dan. Svjetlo vjere stoji nasuprot tami zablude.

U molitvi i otvorenosti
vjera vidi Nevidljivoga.

V. Blažanović,
Krist u molitvi, 2003.

Misterij križa, noseći ljepotu darovane Ljubavi, daje novost vjernikovu gledanju svijeta i života.

prosvjetli, molimo te, i naša srca sjajem svoje milosti da uzmognemo uvijek spoznavati što je dostojno tvoga veličanstva te tebe iskreno ljubimo.« Prosvjetljenje je povezano sa spoznajom, ali i s ljubavlju prema Bogu. Novost gledanja jest u novosti ljubavi.

Sažimljući tih nekoliko euholoških rečenica, odabranih tek kao primjer, može se reći da liturgijski govor o prosvjetljenju ide znatno dalje od govora o spoznaji. Tako Bog: *rasvjetljuje* ono što je skriveno u tami, *rasvjetljuje* sljepoću *prosvjetljuje* nauk apostola, oči svojih slugu, svoje vjerne, svoju Crkvu, naše pameti, naš razum...; obasjava sav narod; sjajem svoje milosti prosvjetljuje naša srca; prosvjetljuje svoju Crkvu. Vjera je rasvijetljenost Bogom, njegovim Duhom. Vjerovati znači gledati i spoznavati Boga i svijet očima koje su rasvijetljene njegovom milošću. Zato na početku Enciklike papa Franjo donosi Isusovu rečenicu upućenu Marti, koja je oplakivala brata Lazara: »Nisam li ti rekao: budeš li vjerovala, vidjet ćeš slavu Božju?« (Iv 11, 40). Tko vjeruje, vidi. Vidi u novosti.

Vjera rasvjetljuje život Crkve

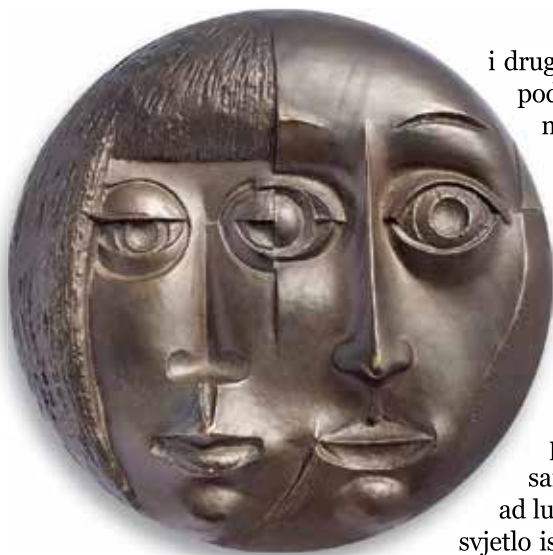
Na tragu spomenute zborne molitve iz božićne mise zornice, u kojoj se kaže da vjera sja u našim srcima (*quod per fidem fulget in mente*), korisno je izdvojiti izričaje u kojima se izravno govori o vjeri koja sja i rasvjetljuje Crkvu, živote vjernika, vjerničko gledanje...

U zazivima Euharistijske molitve koja se moli u posebnim prigodama (usp. *Dodatak Rimskom misalu*) molimo: »Fac ut omnes Ecclesiae fideles, temporum signa *lumine fidei perscrutantes*...« – »Daj da svi vjernici Crkve, razaznavajući svjetlom vjere znakove vremena, složno prionu služenju evanđelja.« Ta »nova« euharistijska molitva, nosi snažne odjeke vremena u kojemu je nastala. Govor o znakovima vremena (*signa temporum*), kako priznaje K. Rahner, ubraja se u splet najvažnijih tema suvremene teologije. Premda prisutan već u Isusovim riječima (usp. Mt 16, 3), u noviji govor Crkve unijeli su ga četrdesetih godina prošloga stoljeća posebice francuski teolozi D. M. Chenu i Y. Congar, da bi po koncilskoj konstituciji *Gaudium et spes* zadobio znatno šira značenja. Dar vjere daje ne samo prepoznati znakove Božje (*signa Dei*) u svakodnevnom iskustvu života, o čemu Enciklika govori u br. 35., nego i znakove vremena. Vjernik gleda oči-

ma vjere. Potrebno je naglasiti da se o »znakovima vremena«, koji su izazov svakomu čovjeku, danas nerijetko, pa i u Crkvi, više govori iz sociološke i antropološke perspektive, negoli iz one teološke koja ih daje čitati u svjetlu vjere. Pojedini su autori stoga svojedobno zagovarali napuštanje izraza »znakovi vremena« iz teološkoga govora (C. Boff). Spomenuta euharistijska molitva, oblikovana u doba kada je govor o znakovima vremena punio stranice teoloških razmišljanja, ističe da je znakove vremena potrebno gledati, štoviše 'propitivati' i istraživati (*perscrutare*) svjetlom vjere. Enciklika ne govori na izravan način o znakovima vremena, ali govori o svjetlu vjere koje ne dopušta ne vidjeti svijet i događaje u njemu te dodaje: »Vjera nije svjetlo koje raspršuje sve naše tmine, nego svjetlo koje vodi naše korake u noći, i to je dovoljno za put. Čovjeku koji trpi Bog ne daje argumente koji sve objašnjavaju, nego daje odgovor u obliku prisutnosti koja prati, u obliku povijesti dobra koja se združuje sa svakom poviješću trpljenja da bi u njoj otvorila put svjetlu.« (LF, 57). Gledanje u vjeri otvara put istine, koja vjernika čini poniznim, nadahnjujući ga na služenje u svijetu, na približavanje drugima: »Vjernik nije umišljen; naprotiv, istina ga čini poniznim, jer je svjestan da više no što mi posjedujemo nju, ona obuhvaća i posjeduje nas.« Svjetlo vjere koje rasvjetljuje put do istine o Bogu jest isto svjetlo koje rasvjetljuje put do čovjeka, put kroz svijet u odgovornosti i brizi za izgradnju »Božjega grada« u svijetu.

U Drugome predslavlju o presvetoj euharistiji Crkva ispovijeda: »Quo venerabili mysterio fideles tuos alendo sanctificas, ut humanum genus, quod continet unus orbis, *una fides illuminet*, caritas una coniungat.« – »Hraneći svoje vjerne tim časnim otajstvom ti ih posvećuješ da ljudski rod... ista vjera prosvjetli i ista ljubav ujedini.« Vjera je dar prosvjetljenja. No, taj dar novoga gledanja daruje se na najizvrsniji način u otajstvu euharistije, u kojemu postajemo jedno tijelo s Kristom. Ipak, ovdje je vrijedno uočiti usku povezanost gledanja vjere s djelotvornom ljubavlju: »Vjera spoznaje u mjeri u kojoj je povezana s ljubavlju, onoliko koliko sama ljubav donosi svjetlo.« (LF, 26). Tu istinu o nerazdruživosti svjetla vjere od svjetla ljubavi Papa ističe upravo iz razloga što »mnogi naši suvremenici drže da pitanje ljubavi nije ni na koji način povezano s istinom. Ljubav se danas doživljava kao iskustvo vezano uz svijet prolaznih osjećaja, a ne više uz istinu.« (LF, 27) No, ljubav treba istinu kako bi se odmaknula od čovjekove usmjerenosti na sebe i kako bi se razumjelo da je ljubav »iskustvo istine« koja gleda novim očima.

Molitva nad prinosima na blagdan Obraćenja svetoga Pavla (25. siječnja) izriče: »Illo nos, quæsumus, Domine, divina tractantes, *fidei lumine* Spiritus perfundat, quo beatum Paulum apostolum ad glariæ tuæ propagationem iugiter collustravit.« – »Nas koji slavimo tvoja otajstva, neka nas obasja Duh Sveti onim svjetlom vjere kojim je prosvjetljivao blaženoga apostola Pavla u širenju tvoje slave.« Djelo naviještanja ne događa se bez svjetla vjere. »Ono što se priopćuje u Crkvi i što se prenosi u njezinoj živoj tradiciji, jest novo svjetlo koje se rađa iz susreta s Bogom živim, sa *svjetlom* koje dotiče osobu u dubini njezina bića, u srcu, uključujući njezin um, njezinu volju i osjećajnost, otvarajući je živim odnosima u zajedništvu s Bogom

Vjera nije osobno gledanje ili postignuće. Ona je uvijek zajedništvo pogleda. Daruje se u Crkvi, zajednici vjerujućih.

i drugima.« (LF, 40) Svjetlo vjere ne može ostati skriveno pod posudom, nego se stavlja na svijećnjak da svijetli svima (usp. Mt 5, 15). Vjera je zajedništvo gledanja u istom svjetlu. Ona »nije plod nagnuća izolirana pojedinca, nije čin koji čovjek može učiniti oslanjajući se isključivo na vlastite snage, nego je nešto što se mora primiti, ulazeći u crkveno zajedništvo koje prenosi Božji dar« (LF, 41).

Jedinstvenu molitvu o svjetlu vjere susrećemo u obredu blagoslova svijeća na blagdan Gospodinova prikazanja u hramu: »Deus, lumen verum, æternæ lucis propagator et auctor, cordibus infunde fidelium perpetui luminis claritatem, ut, quicumque in templo sancto tuo splendore præsentium luminum adornantur, ad lumen gloriæ tuæ feliciter valeant pervenire.« – »Bože, svjetlo istinsko, tvorče i pronositelju vječnoga svjetla, prosvjetli srca vjernika sjajem trajnoga svjetla da svi koji su u tvome svetom hramu urešeni sjajem svijeća uzmognu sretno stići k svjetlu tvoje slave.« Susrećemo riječi *lux*, *lumen*, *claritas*, *splendor*, a imenica *lumen* pojavljuje se u višeslojnosti značenja: Svjetlo kao ime za samoga Boga, svijeće koje vjernici drže u rukama, svjetlost Božje slave (kao slika) vječnoga života. U toj molitvi blagoslova jasnim se pokazuje smisao liturgijskoga čina: blagoslov svijeća izriče želju da vidljiva svjetlost rasvijetli srca vjernika kako bi u njima zasjaio sjaj neugasivoga svjetla.

Korisno je izdvojiti i neke druge izričaje iz Rimskoga misala: »živjeti u svjetlu evanđelja« (*secundum Evangelii lumen*); zaziv da nas Duh Sveti obasja svjetlom vjere (*Spiritus Sanctus fidei luce perfundat*); život svetih mučenika urešen je sjajem svete vjere (*præbusti sacræ fidei claritatem*); vjerno služiti s upaljenim svjetiljkama vjere i ljubavi (*caritatis et fidei accensis lampadibus*). Na tragu te raznolikosti značenja svjetla vjere enciklika *Lumen fidei* na jasan način dovodi u svezu taj dar svjetla s mnogim vjerničkim iskustvima i stanjima: s istinom, s ljubavlju, s gledanjem, s razumom, s traganjem za Bogom; svjetlo vjere stavlja u odnos vjernika s Crkvom, sa svijetom, s obitelji; potom u brigu za opće dobro, u iskustvo trpljenja, u nadanje, u gledanje onkraj vidljivoga...

Oslijepiti da bismo vidjeli u novosti gledanja

Svjetlo vjere otkriva uvijek na nov način – i Boga i svijet. Bog dopušta tu novost i raznolikost koja vjernika trajno izgrađuje. Papa čak govori o »Božjoj obzirnosti prema čovjekovim očima« (LF, 35) »Kada se čovjek približi Bogu, ljudsko se svjetlo ne raspršuje u Božjoj beskrajnoj sjajnosti, kako biva sa zvijezdom koja je zahvaćena zorom, već to sjajnije blista i biva svjetlije što je bliže svomu izvornom plamenu, nalik zrcalu koje odražava sjaj.« Otvarajući se Božjemu svjetlu, čovjek ne gubi sposobnost gledanja svijeta. On zadobiva novi pogled u kojemu sve zadobiva novu ljepotu i novi smisao. Možda ne možemo promijeniti svijet, ali mu možemo dati novo značenje i unijeti ga u Božji spasenjski naum.

No, govoreći Isusovim rječnikom, da bismo mogli gledati očima vjere potrebno je »oslijepiti« ograničenosti ljudskoga gledanja: »Došao sam na svijet da vide koji ne vide, da oslijepe koji vide.« (Iv 9, 39) Ovdje oslijepti znači uvidjeti da ne vidimo, uvidjeti da nam je pogled zasjenjen, da nam vjera ne odsijeva nadom i djelima ljubavi, da je pogled vjere zaustavljen na onomu što se tiče samo zemaljskoga putovanja. To »oslijepljenje« otvara nam oči u potpunosti za Boga i za njegovo svjetlo. Vidjeti je više od gledanja. Vidjeti ne znači vidjeti samo jedno, samo ono što je vjeri korisno. Pogled vjere vidi sve – istinu i dobro, priliku za djelotvornu ljubav, ali vidi i grijeh, i zlo, i nepravde, i zamke... Zato gledati neizbježno nosi dramu razlikovanja – odvratanje od onoga što zasjenjuje pogled onkraj vidljivoga, i pristajanje uz ono što otvara obzor vječnosti. Svjetlo vjere jest upravo to. Gledati s povjerenjem da se uvijek može vidjeti više – i u spoznaji Boga i u spoznaji svijeta. ■

Liturgijski kalendar

RUJAN

- 1 N **DVADESET I DRUGA NEDJELJA KROZ GODINU**
 2 P Svagdan: 1Sol 4,13-18; Ps 96,1.3-5.11-13; Lk 4,16-30
 3 U **Sv. Grgur Veliki**, papa i crkveni naučitelj, *spomendan*
 od dana: 1Sol 5,1-6.9-11; Ps 27,1.4.13-14; Lk 4,31-37
 4 S Svagdan: Kol 1,1-8; Ps 52,10-11; Lk 4,38-44
 5 Č Svagdan: Kol 1,9-14; Ps 98,2-6; Lk 5,1-11
 6 P Svagdan: Kol 1,15-20; Ps 100,1b-5; Lk 5,33-39
 7 S **Sv. Marko Krizjevanin**, prezbiter i mučenik, *spomendan*
 od dana: Kol 1,21-23; Ps 54,3-4.6.8; Lk 6,1-5
 8 N **DVADESET I TREĆA NEDJELJA KROZ GODINU**
 9 P Svagdan; ili: *Sv. Petar Claver*, prezbiter
 Kol 1,24 – 2,3; Ps 62,6-7.9; Lk 6,6-11
 10 U Svagdan: Kol 2,6-15; Ps 145,1-2.8-11; Lk 6,12-19
 11 S Svagdan: Kol 3,1-11; Ps 145,2-3.10-13b; Lk 6,20-26
 12 Č Svagdan; ili: *Presveto Ime Bl. Djevice Marije*
 Kol 3,12-17; Ps 150,1-6; Lk 6,27-38
 13 P **Sv. Ivan Zlatousti**, biskup i crkveni naučitelj, *spomendan*
 od dana: 1Tim 1,1-2.12-14; Ps 16,1-2a.5.7-8.11; Lk 6,39-42
 14 S **UZVIŠENJE SVETOGA KRIŽA**, *blagdan*
 Br 21,4b-9 ili: Fil 2,6-11; Ps 78,1-2.34-38; Iv 3,13-17
 15 N **DVADESET I ČETVRTA NEDJELJA KROZ GODINU**
 16 P **Sv. Kornelije**, papa, i **Ciprijan**, biskup, mučenici, *spomendan*
 od dana: 1Tim 2,1-8; Ps 28,2.6b-9; Lk 7,1-10
 17 U Svagdan; ili: *Sv. Robert Bellarmino*
 1Tim 3,1-13; Ps 101,1-3.5-6; Lk 7,11-17
 18 S Svagdan: 1Tim 3,14-16; Ps 111,1-6; Lk 7,31-35
 19 Č Svagdan; ili: *Sv. Januarije*, biskup i mučenik
 1Tim 4,12-16; Ps 111,7-10; Lk 7,36-50

- 20 P **Sv. Andrija Kim Taegon**, prezb., i **drugovi**, muč. *spomendan*
 od dana: 1Tim 6,2c-12; Ps 49,6-10.17-20; Lk 8,1-3
 21 S **SV. MATEJ**, apostol i evanđelist, *blagdan*
 vl.: Ef 4,1-7.11-13; Ps 19,2-5; Mt 9,9-13
 22 N **DVADESET I PETA NEDJELJA KROZ GODINU**
 23 P **Sv. Pio iz Pietrelcine**, prezbiter, *spomendan*
 od dana: Ezr 1,1-6; Ps 126,1-6; Lk 8,16-18
 24 U Svagdan: Ezr 6,7-8.12b.14-20; Ps 122,1-5; Lk 8,19-21
 25 S Svagdan: Ezr 9,5-9; Otpj. pj.: Tob 13,2.4.6-8; Lk 9,1-6
 26 Č Svagdan; ili: *Sv. Kuzma i Damjan*, mučenici
 Hag 1,1-8; Ps 149,1-6a.9b; Lk 9,7-9
 27 P **Sv. Vinko Paulski**, prezbiter, *spomendan*
 od dana: Hag 1,15b – 2,9; Ps 43,1-4; Lk 9,18-22
 28 S Svagdan; ili: *Sv. Većeslav*, muč.; *Sv. Lovro Ruiz* i *drug.*, muč.
 Zah 2,5-9a.14-15a; Otpj. pj.: Jr 31,10-12b.13; Lk 9,43b-45
 29 N **DVADESET I ŠESTA NEDJELJA KROZ GODINU**
 30 P **Sv. Jeronim**, prezbiter i crkveni naučitelj, *spomendan*
 od dana: Zah 8,1-8; Ps 102,16-21.29.22-23; Lk 9,46-50

LISTOPAD

- 1 U **Sv. Terezija od Djeteta Isusa**, dj. i crk. nauč., *spomendan*
 od dana: Zah 8,20-23; Ps 87,1-7; Lk 9,51-56
 2 S **Sveti Anđeli Čuvari**, *spomendan*
 vl.: Izl 23,20-23; Ps 91,1-6.10-11; Mt 18,1-5.10
 3 Č Svagdan: Neh 8,1-4a.5-6.7b-12; Ps 19,8-11; Lk 10,1-12
 4 P **Sveti Franjo Asiški**, redovnik, *spomendan*
 od dana: Bar 1,15-22; Ps 79,1-5.8-9; Lk 10,13-16
 5 S Svagdan: Bar 4,5-12.27-29; Ps 69,33-37; Lk 10,17-24

Dvadeset i druga nedjelja kroz godinu

Ulazna pjesma

Smiluj mi se, Gospodine,
jer povazdan vapijem
k tebi. Jer ti si, Gospodine,
dobar i rado praštaš,
pun si ljubavi prema
svima koji te zazivaju.

Ps 86, 3.5

Zborna molitva

Silni Bože, što god je dobro,
od tebe je. Usadi nam u srce
ljubav prema tebi, umnoži nam
vjeru, odgoji u nama što je
dobro i budnim okom čuvaj
što si odgojio. Po Gospodinu.

Darovna molitva

Gospodine, nek nam ova
žrtva uvijek donosi blagoslov.
Što nam vanjski znakovi kažu,
nek ostvari snaga tvoga
Duha. Po Kristu.

Prvo čitanje Sir 3, 17-18.20.28-29
Ponizi se i naći ćeš milost u Gospodina.

Čitanje Knjige Sirahove

Sine moj, budi krotak u poslu svojem,
i bit ćeš voljeniji nego onaj koji darove dijeli.
Što si veći, to se većma ponizi
i naći ćeš milost u Gospodina.
Iako je velika moć u Gospodina,
on prima počast poniznih.
Nema lijeka bolesti oholnikâ,
jer se opačina u njima ukorijenila.
Srce razborita čovjeka razmišlja o izrekama,
i pažljivo uho želja je mudračeva.
Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 68, 4-5ac.6-7ab.10-11
Pripjev: U dobroti, Bože,
ti si pripremio dom siromahu.

Pravedni neka se raduju,
neka klikću pred Bogom,
neka kliću od radosti.
Pjevajte Bogu, slavite mu ime!
Ime mu je Gospodin!

Otac sirota, branitelj udovica,
Bog je u svom svetom prebivalištu.
Napuštene Bog će okučiti,
sužnje izvesti na sretnu slobodu.
Dažd obilan pustio si, Bože,
na baštinu svoju, okrijepio je umornu.
Stado se tvoje nastani u njoj,
u dobroti, Bože, ti je pripravi siromahu.

Drugo čitanje Hebr 12, 18-19.22-24a
Pristupili ste gori Sionu i gradu Boga živoga.

Čitanje Poslanice Hebrejima

Braćo:
Niste pristupili opipljivoj gori
i usplamtjelu ognju, ni mraku,
tami i vihoru, ni ječanju trublje
i tutnjavi riječi.
– Koji su je slušali,
zamoliše da im se više ne govori. –
Nego, vi ste pristupili gori Sionu
i gradu Boga živoga, Jeruzalemu nebeskom,
nebrojenim tisućama anđela,
svečanom skupu,
Crkvi prvorodenaca zapisanih na nebu,
Bogu, sucu sviju,
dusima savršenih pravednika
i posredniku novog Saveza – Isusu.
Riječ Gospodnja.

Pjesma prije evanđelja Mt 11, 29ab

Uzmite jaram moj na sebe, govori Gospodin,
i učite se od mene jer sam krotka
i ponizna srca.

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna:	83	Smiluj mi se, Gospode
Otpj. ps.:		U dobroti, Bože (gl. prilog, str. 38. ili: www.hilp.hr)
Prinosna:	XIV	Evo nas, Oče
Pričesna:	242	O sveta gozbo
Završna:	753	Do nebesa

Mudrost biranja posljednjega mjesta.

(G. Cardiano)

Pričesna pjesma

O kako je velika,
Gospode, tvoja
dobrota, koju čuvaš
za one koji te se boje.

Ps 31, 20

Popričesna molitva

Gospodine, blagovali smo
kruh s nebeskog stola.
Molimo te, po ovoj gozbi
ljubavi potakni nam srce
da ti služimo u svojoj
braći. Po Kristu.

Evangelje Lk 14, 1.7-14

*Koji se uzvisuje, bit će ponižen,
a koji se ponizuje, bit će uzvišen.*

Čitanje svetog Evanđelja po Luki

Jedne subote Isus dođe u kuću
nekoga prvaka farizejskog na objed.
Promatrajući kako uzvanici biraju prva
mjesta, kaza im prisposdobu:

»Kada te tko pozove na svadbu, ne sjedaj
na prvo mjesto da ne bi možda bio pozvan
koji časniji od tebe, te ne dođe onaj koji je
pozvao tebe i njega i ne rekne ti: 'Ustupi
mjesto ovome.' Tada ćeš, postidjen, morati
zauzeti posljednje mjesto. Nego kad budeš
pozvan, idi i sjedni na posljednje mjesto pa,
kada dođe onaj koji te pozvao, da ti rekne:
'Prijatelju, pomakni se naviše!' Bit će ti to
tada na čast pred svim susolnicima,
jer – svaki koji se uzvisuje, bit će ponižen,
a koji se ponizuje, bit će uzvišen.«

A i onome koji ga pozva, kaza:

»Kad priređuješ objed ili večeru,
ne pozivaj svojih prijatelja, ni braće,
ni rodbine, ni bogatih susjeda,
da ne bi možda i oni tebe pozvali
i tako ti uzvratili. Nego kad priređuješ
gozbu, pozovi siromahe, sakate, hrome,
slijepe. Blago tebi jer oni ti nemaju
čime uzvratiti. Uzvratit će ti se doista
o uskrsnuću pravednih.«

Riječ Gospodnja.

Molitva vjernika

Braćo i sestre, okupljeni na gozbi Kristove ljubavi,
molitvom se utecimo Ocu nebeskom da nas
okrijepi kristovskom ljubavlju prema svim ljudima.

1. Za Crkvu u svijetu: udijeli joj evanđeoske
mudrosti da se ne da zavesti zamkom moći
i gospodarenja, nego da uvijek bude istinski
primjer Kristova služenja, molimo te.
2. Za sve kršćane u našoj domovini:
nadahni ih da življenjem evanđelja budu
kvasac istinskoga zajedništva i stvaratelji
novoga i pravednijega društva, molimo te.
3. Za sve koji se u našem društvu skrbe za siro-
mašne i potrebite: njihova djela ispuni radošću
služenja te tvoja Crkva bude po ljubavi prepo-
znatljiva svugdje gdje su siromasi i napušteni,
molimo te.
4. Za ovu župnu zajednicu: udioništvo na gozbi
Kristove riječi i njegova tijela
neka nas okrijepi za novi život vjere,
molimo te.
5. Za pokojnu braću i sestre:
obdari ih darom vječnoga zajedništva
za nebeskim stolom, molimo te.

Bože, po poslušnosti svoga Sina pozvao si nas
na istinsko predanje tebi i na radosno služenje
braći ljudima. Usliši nam smjerne molbe
i daj nam spoznati da je put evanđelja
put služenja. Po Kristu Gospodinu našem.

O poniznosti uzvišenosti

Uvijek kada čitam ovaj evanđeoski ulomak iz Lukina evanđelja, sjetim se poznatoga Nietzscheova aforizma o istomu. Toliko je šaljiv i lucidan da ga jednostavno ne mogu ne izreći ovdje: »Poboljšani Luka: tko se ponizuje, želi biti uzvišen.« Dakle, Nietzsche shvaća poniznost kao duboku želju za uzvišenjem, za vladanjem nad drugima, kao neku vrstu volje za moću. Koliko god taj aforizam bio genijalan, ipak Nietzsche ne donosi ništa nova. Već davno prije njega kršćanski su pisci često kritizirali lažnu poniznost. Tako će sveti Augustin na jednom mjestu napisati da je lažna poniznost *magna superbia*, golema oholost, tj. daleko gora oholost od one očite. Naime, nema ništa mrskije od laži, napose u svetim stvarima, jer laž, prijetvornost, izokreće sveto u njegovoj logici te ga tako čini odbojnim pred onima koji vjeruju ili žele vjerovati. To je upravo slučaj s lažnom poniznošću. To je dakako zanimljiva tema, ali vratimo se ipak evanđelju koje nas poziva na razmatranje o istinskoj poniznosti.

Poniženost oholicâ

Krist se usprotivljuje oholosti. Ohola čovjeka uspoređuje s uzvanikom koji bira prvo mjesto, ne vodeći računa o tomu postoji li netko od njega časniji. Kristov slikovit prikaz ohola čovjeka zaista izvrsno izriče svu problematiku oholosti. Ohol je, dakle, onaj čovjek koji neprestano sebe stavlja u središte, nameće se drugima. Oko njega je stalno aura posebnosti i važnosti, pio ili jeo, ra-

Poniznost je vrlina velikih.

dao ili pisao, kuhao ili vodio državu, on to mora uvijek predstaviti drugima kao nešto što je posebno, važno! Ohol čovjek tako traži da se stalno bavimo njime, da mu se divimo, da suosjećamo s njim, da ga sažalijevamo, hvalimo. Sve to on traži samo da bismo se vrtili oko njega. Premda ohol čovjek djeluje vrlo sigurno i naizvan moćno, ta njegova potreba da se stalno bavimo njime svjedoči o jako nesigurnoj osobi, osobi koja živi u velikom grču. To je grč nutarnje praznine, nezadovoljstva sobom, iz čega proizlazi nezasićena, proždrljiva potreba za nametanjem sebe. Time dolazimo do čudna paradoksa oholosti: što više oholica žudi za izvanjskim častima, tim više potvrđuje kako je iznutra *ponižen*, zapravo koliko je neukorijenjen i u Bogu i u sebi. Točno je da je zbog toga ohol čovjek mrzak Bogu: »Svaki koji se uzvisuje, bit će ponižen.« Jer, oholica ni Bogu ne dopušta doći do riječi. On ni za Boga nema vremena jer se i Bogu mora nametnuti svim onim što je postigao i učinio u svojem životu. Ali, možda bi bilo točnije reći da Bog i ne treba posebno ponižavati oholicu. Oholica je sam sobom već

ponižen jer je trajno nemiran i jer nije ukorijenjen ni u Bogu ni u sebi.

Uzvišenost poniznih

Prikaz oholice omogućuje nam sada razumjeti Kristove riječi o poniznosti. Ponizna se osoba stavlja na »posljednje mjesto«. Stavlja se na posljednje mjesto ne iz osjećaja bijede, jada i nekakve rezignacije. Da takve po-

nizne osobe Bog ne želi, dostatno nam dokazuje Sveto pismo u kojemu susrećemo velike osobe, proroke i svetce, osobe koje su sve samo ne utučene i rezignirane. Dakle, Krist ne poziva na takvu vrstu poniznosti. Poniznost o kojoj nam govori Krist jest *poniznost uzvišenosti, i to uzvišenosti Bogom*. Time se podrazumijeva da ponizna osoba daje prednost Bogu, ponizuje se pred njim. Sva joj je briga da se što više ponizuje pred Bogom kako bi Bog mogao u njoj djelovati, kako bi u nju mogao ući, kako bi ju mogao zahvatiti. Kroz poniznost takve osobe postaju ukorijenjene i u Bogu i u sebi. One bivaju lišene one stalne potrebe za dokazivanjem, one nutarnje praznine koju smo susreli u oholica koji nezasićeno teže za »prvim mjestima«.

Naprotiv, ponizna je osoba duboko ukorijenjena u Bogu i uvijek tako iznova ponizno vapi za tom ukorijenjenošću da je uopće nije briga za »prva mjesta« među ljudima. Štoviše, ona će među ljudima sasvim prirodno težiti za »posljednjim mjestom« jer joj je ohola žudnja za častima i dostojanstvima potpuno strana. Ona je slobodna od tih društvenih prisila o kojima je ovisna ohola osoba. Bude li već djelovala među ljudima, ponizna osoba (primjerice kuharica, žu-

pnik, majka, biskup, profesor, zidar) djelovati će zbog Boga, a ne zbog ljudi; da se svi di Bogu, a ne ljudima. U tom smislu možemo reći da je istinska poniznost, na koju nas Krist potiče, izričaj velike kršćanske slobode. Ako si ponizan pred Bogom, počinješ disati neopisivom nutarnjom i izvanjskom slobodom. U tom se smislu sada može razumjeti zašto smo kršćansku poniznost nazvali *poniznošću uzvišenosti*: znaš da si Bogom »uzvišen« i sve ljudske uzvišenosti ne znače ti ništa spram te uzvišenosti; znaš da si Bogom uzvišen i zato možeš »uzvišeno«, lako i snažno djelovati i raditi u ovom svijetu.

I ne samo to. Ponizne osobe oko sebe šire auru slobode, u njihovoj se prisutnosti osjećamo ugodno, slobodno, ma upravo »uzvišeno«. Da, s njima se osjećamo »uzvišeno«. Jer, one nas ne zaskaču svojim pričama, uspjesima, svojim značajnim pothvatima, nego nam daju da možemo izreći sebe, da se po njihovu primjeru učimo poniznosti uzvišenosti, nutarnjoj i izvanjskoj. Zato: »Svi se jedni prema drugima pripašite poniznošću, jer Bog se oholima protivi, a poniznima daruje milost. Ponizite se dakle pod snažnom rukom Božjom da vas uzvisi u pravo vrijeme.« (1Pt 5, 5-6)

Ivica Raguž

Odjeci Riječi

uz Prvo čitanje:

Mudrost poniznih

Sir 3, 17-18.20.28-29

Mudrost koja je ukorijenjena u strahu Božjem ili, bolje govoreći, u ljubavi Božjoj, kako nam o njoj govori Stari Zavjet u Knjizi Sirahovoj (2. st. pr. Kr.), želi pokazati putove u puninu mira. Pokazuje nam isto tako kako s rastom moći i položaja »velikih ljudi« raste i odgovornost da bi se ostalo »malenim« – pred Bogom i pred ljudima, ali i pred samim sobom. To je pravo životno umijeće vjernika, koje ne može ostati bez pozitivnog odjeka: (»biti voljen« od ljudi i »naći milost kod Boga«. Tekst današnje perikope ima upozoravajući karakter. On sadrži jasni poziv da se bude skroman i ponizan. Isto tako, dok upozorava na negativne posljedice nedržanja ove preporuke, pokazuje duboki smisao spomenutih osobina. Perikopa zauzima stav o stvorenosti i ograničenosti čovjeka. Njegova je zadaća to prepoznati i prihvatiti. Vrijedi, dakle, izložiti ove granice koje nam Sirah donosi, a koje je Bog postavio.

Mario Cifrak

Poniznost je vrлина koje čovjek nije u potpunosti svjestan. I kada ju posjeduje, uvjeren je da ju još nije stekao. No, ona je uvijek u iskušenju da bude lažna, prividna.

Katkada znade biti pokriće za skrivenu i neutaženu oholost. Istinski ponizni nikada ne priznaju da su ponizni. Oni samo nastoje biti ponizni.

Dvadeset i treća nedjelja kroz godinu

Ulazna pjesma

Pravedan si, Gospodine,
i pravi su sudovi tvoji:
učni sluzi svom
po svojoj dobroti.

Ps 119, 137.124

Zborna molitva

Bože, od tebe nam je spasenje
i posinjenje. Pogledaj svoje
sinove i kćeri koji u Krista
vjeruju. Udijeli im pravu
slobodu i vječnu baštinu.
Po Gospodinu.

Darovna molitva

Bože, izvore pobožnosti
i mira. Molimo te da ovom
žrtvom tebe iskreno štujemo,
a pričešću tvoga otajstva
postignemo međusobnu
vjernost i jedinstvo. Po Kristu.

Prvo čitanje Mudr 9, 13-18b

Tko će se domisliti što hoće Gospodin?

Čitanje Knjige Mudrosti

Tko od ljudi može spoznati Božju namisao
i tko će se domisliti što hoće Gospodin?
Plašljive su misli smrtnika i nestalne su
naše namisli. Jer propadljivo tijelo tlači
dušu i ovaj zemljani šator pritiskuje um
bremenit mislima. Mi jedva nagađamo što
je na zemlji i s mukom spoznajemo i ono
što je u našim rukama: a što je na nebu, tko
će istražiti? Tko bi doznao tvoju volju da ti
nisi dao mudrosti i da s visine nisi poslao
Duha svoga svetoga? Samo tako su se
poravnale staze ljudima na zemlji i samo su
tako naučili ljudi što je tebi milo i spasili se
tvojom mudrošću.

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 90, 3-6.12-14.17

Pripjev: Gospodine, ti nam bijaše okrilje
od koljena do koljena.

Smrtnike u prah vraćaš
i veliš: »Vratite se, sinovi ljudski!«
Jer je tisuću godina u očima tvojim
ko jučerašnji dan koji je minuo
i kao straža noćna.

Razgoniš ih ko jutarnji san,
kao trava su što se zeleni:
jutrom cvate i sva se zeleni,
a uvečer već se suši i vene.

Nauči nas dane naše brojiti
da steknemo mudro srce.
Vrati se k nama, Gospodine! Ta dokle ćeš?
Milostiv budi slugama svojim!

Jutrom nas nasiti smilovanjem svojim
da kličemo i da se veselimo u sve dane!
Dobrota Gospodina, Boga našega,
nek bude nad nama!
Daj da nam uspije djelo naših ruku,
djelo ruku naših nek uspije!

Drugo čitanje Flm 9b-10.12-17

*Primi ga, ne kao roba, nego kao ljubljenoga
brata.*

Čitanje Poslanice

svetoga Pavla apostola Filemonu

Predragi: Ja, Pavao, starac, a sada i sužanj
Krista Isusa, molim te za svoje dijete koje
rodih u okovima, za Onezima, negda tebi
nekorisna, a sada i tebi i meni veoma korisna.
Šaljem ti ga – njega, srce svoje. Htjedoh ga
zadržati kod sebe da mi mjesto tebe posluži u
okovima evanđelja. Ali ne htjedoh preko tvoje
volje da ne bi tvoja dobrota bila od nevolje,
nego od dobre volje. Možda baš zato bi za
čas odijeljen da ga dobiješ zauvijek – ne kao
roba, nego više od roba, kao brata ljubljenoga,
osobito meni, a koliko više tebi, i po tijelu i
po Gospodinu. Smatraš li me dakle drugom,
primi ga kao mene.

Riječ Gospodnja.

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna:	Pravedan si, Gospodine (ŽV 09/2012)
ili: 220	Gdje god su dvojica
Otpj. ps.:	Gospodine, ti nam bijaše okrilje (ŽV 09/2007)
Prinosna: VI	Izvore vode žive
Pričesna: 154	Žeda duša moja
Završna: 616	Ljiljane bijeli

»Tko od vas, nakanivši graditi kulu, ne će prije sjesti i proračunati ima li čime dovršiti?«

C. Lorin, rekonstrukcija vitraja u katedrali u Chartresu, 1928.

Pričesna pjesma

Kao što košuta žudi
za izvor-vodom,
tako duša moje
čezne za tobom;
žedna mi je duša
Boga, Boga živoga.

Ps 42, 2-3

Popričesna molitva

Gospodine, svojom riječju
i svojim jelom daješ nam
hranu i život. Daj da rastemo
u ljubavi po tim dragocjenim
darovima te zaslužimo vje-
čno zajedništvo s tvojim
Sinom, Isusom Kristom.
Koji živi.

Molitva vjernika

Pjesma prije evanđelja Ps 119, 135

Licem svojim obasjaj slugu svoga
i nauči me pravilima svojim.

Evanđelje Lk 14, 25-33

*Tko se ne odrekne svega što posjeduje,
ne može biti moj učenik.*

Čitanje svetog Evanđelja po Luki

U ono vrijeme:

S Isusom je putovalo silno mnoštvo.

On se okrene i reče im:

»Dođe li tko k meni, a ne mrzi svog oca
i majku, ženu i djecu, braću i sestre,
pa i sam svoj život, ne može biti moj učenik!
I tko ne nosi svoga križa i ne ide za mnom,
ne može biti moj učenik!

Tko od vas, nakan graditi kulu,
neće prije sjesti i proračunati troškove
ima li čime dovršiti: da ga ne bi –
– pošto već postavi temelj,
a ne mogne dovršiti – počeli ismijehivati
svi koji to vide: 'Ovaj čovjek počeo graditi,
a ne može dovršiti!' Ili koji kralj kad polazi
da se zarati s drugim kraljem, neće prije
sjesti i promisliti može li s deset tisuća
presresti onoga koji na nj dolazi s dvadeset
tisuća? Ako ne može, dok je onaj još daleko,
poslat će poslanstvo da zaište mir.

Tako dakle nijedan od vas koji se
ne odrekne svega što posjeduje,
ne može biti moj učenik.«

Riječ Gospodnja.

Braćo i sestre, potaknuti riječju evanđelja koja nas
poziva na prihvaćanje mudrosti križa i kristovske
ljubavi, molitvom se utesimo nebeskomu Ocu
za dar njegove trajne blizine. Molimo zajedno:

Rasvijetli nam, Gospodine, put života.

1. Za Crkvu, zajednicu krštenika: obdari je
odvažnošću vjere da ustrajno naviješta i živi
primjer Kristove poniznosti i ljubavi kao put
do novog zajedništva među ljudima, molimo te.
2. Za papu našega Franju, (nad)biskupa našega I.
i sve pastire Crkve: okrijepi ih svetošću života
i vjernošću tvojoj riječi da tvoj narod vode
putem spasenja, molimo te.
3. Za djecu i mlade koji započinju novu školsku
i katehetsku godinu: ti im budi svjetlo
u stjecanju novih spoznaja i u prihvaćanju
životnih vrijednota, molimo te.
4. Za one koji odgajaju djecu i mladež:
rasvijetli ih mudrošću života da mladim
naraštajima usađuju vrijednote koje su trajnije
od dobara koja posjedujemo, molimo te.
5. Za ovdje sabranu zajednicu vjernika:
pomozi nam da ne robujemo ovomu svijetu
nego da prihvatimo put Kristova predanja
tvojoj volji, molimo te.

Primi, svemoguću Bože, naše usrdne prošnje.
Nadahni nas da slijedimo stope tvoga Sina
kako bismo zavrijedili njegov dar spasenja.
Po Kristu Gospodinu našem.

S Isusom na putu

Pismo nam govori i svjedoči o putovima kojima je Isus hodio. Poznato je kako je Isus često bio na putu, premda to nisu bila ni tako duga ni tako daleka putovanja. Veći dio svoga poslanja Isus je vršio u Galileji, koja je bila jedan od najbogatijih i najnaseljenijih krajeva ondašnje Palestine. Galileja se od najudaljenijih točaka na sjeveru i do juga mogla hodom prijeći za dva dana, a od istoka do zapada za jedan dan. Ni gradovi koje Pismo spominje nisu bili mnogo udaljeni jedan od drugoga. Jedno od najdužih putovanja koje je Isus više puta poduzeo bilo je ono do Jeruzalema, koji je od Nazareta udaljen oko šezdeset km. I Luka ga u današnjem evanđelju pokazuje kao putnika na njegovu posljednjem putovanju prema Jeruzalemu, prema muci i proslavi.

Na tim putovanjima s Isusom je putovalo i silno mnoštvo. Pismo nam svjedoči da je Isus gotovo uvijek bio okružen mnoštvom. Gotovo nikada nije bio sam. Svi su ga htjeli čuti, dotaknuti, biti mu blizu. Svi su od nje ga imali i mnoštvo očekivanja. Zato su išli za njim. Očekivali su da će ispuniti njihova nadanja. Tako je bilo i na ovom posljednjemu putovanju. Na tom putovanju Isus mnoštvu, svojim učenicima i svima nama govori o tome što znači njega nasljedovati, s njim putovati, biti njegov učenik. Čini to kroz nekoliko snažnih slika koje nas ni danas ne mogu ostaviti ravnodušnima.

Biti učenik na putu

Nitko ne može biti njegov učenik ako ne mrzi svoje najbliže. Riječ *mržnja* ne može se i ne treba ublažavati. Tko želi biti Isusov učenik mora staviti Krista na prvo mjesto. I ništa se ne smije ispriječiti između učenika i Krista. A znamo da su rodbinske, krvne veze nešto najjače što nas veže i ono čega se najteže odričemo. Te su veze ujedno izvor sigurnosti, identiteta, povezanosti, utočišta... Ponajprije, pružaju nam emotivnu povezanost i sigurnost

Tko ne nosi svoga i križa i ne ide za mnom, ne može biti moj učenik. (C. Pastro)

nost koja nam je važna, posebice u prijelomnim životnim trenucima.

Isus to zna, ali jasno poručuje da nitko ne može biti njegovim učenikom ako izvor sigurnosti, identiteta, povezanosti i emotivnosti nema u odnosu s njime. Sve ostalo je drugotno spram tog odnosa. Na poseban način to su znali sveci. Na kraju svoga *Pravila* sveti Benedikt jasno piše kako monasi ne smiju ništa i nikoga pretpostaviti Kristu. Ništa se ne smije ispriječiti između njih i Krista. Zna to i sveti Franjo. Njegovo *Nepotvrđeno pravilo* započinje riječima: »U ime Oca i Sina i Duha Svetoga. Ovo je evanđeoski život Isusa Krista, što ga je brat Franjo zatražio od gospodina pape da mu ga odobri i potvrdi...« Njegovo pravilo nije ništa drugo nego sažetak Evanđelja. Evanđelje i Pravilo, *sine glossa*, podudaraju se. Sam je sveti Franjo, kako piše *Peruđinska legenda*, braći koja su se bojala da će njegovo pravilo biti prestrogo, prenio Kristove riječi: »Franjo, u Pravilu nije ništa tvoje nego je

sve moje što god se u njemu nalazi. Hoću da se Pravilo opslužuje: doslovno, doslovno, doslovno, bez objašnjavanja, bez objašnjavanja, bez objašnjavanja!» *Sine glossa*.

To znači uzeti na se križ. Isus ne obećava da će oni koji krenu za njim i koji ništa ne će pretpostaviti odnosu između sebe i Njega imati lagodan život. Uvjet učenitstva i nasljedovanja jest prihvaćanje i nošenje križa. Izdržavanje. Ustrajnost. Podnošenje težine, suhoće. Ni tu nema uljepšavanja. Samo gola istina. Biti učenik i nasljedovati Krista iziskuje nositi križ. Govor o križu Luka smješta između govora o mržnji i govora o odricanju od svega što se posjeduje. Križ je i jedno i drugo. Krist traži potpunu ljubav.

Sine glossa

Naravno da nam se iz današnje perspektive, ali tako je bilo od samih početaka, čini nemogućim izvršiti ono što Krist traži. I premda je teško ostaviti ove riječi *sine glossa*, bez objašnjavanja, možda ipak treba reći da Krist jasno ukazuje da njega treba najviše ljubiti, ali i da svatko mora uzeti »svoj« križ. A križevi i poslanja su različiti. Krista ljubiti iznad svega i odreći se svega moguće je i u svijetu, moguće je i imajući obitelj, kao što je moguće naizgled odreći se svega i prikazivati se kao

Kristov učenik, a ne biti to istinski. A tu postaje jasno ono što je važno. Isus ne govori kako *postati učenik*, nego kako *biti učenik*. Biti moj učenik.

Pri svemu tome Isus poziva i na krjepost razboritosti. Kroz prispodobu o gradnji kule i o kralju koji kreće u rat Isus ne samo da pokazuje znanje vezano uz građenje i vojnu taktiku, nego i upozorava sve one koji žele biti njegovi učenici da dobro promisle što čine i jesu li spremni za učenitstvo i nasljedovanje. Isus ne nijeće važnost slobodne odluke, promišljanja, razboritosti. On zapravo na to poziva i upućuje. Svatko tko želi biti učenik, mora dobro razmisliti i vidjeti može li nasljedovati Isusa na način koji on traži, kako ne bi bio ismijan ili kako ne bi morao pristajati na prisilno primirje. Isusovoj radikalnosti poziva na nasljedovanje i učenitstvo ne suprotstavljaju se slobodna volja, razboritost, sposobnost odluke nego kriva procjena, loše promišljena i krivo donesena odluka.

»Bez objašnjavanja« ne znači, dakle, bez promišljanja, bez slobode, bez odluke. U tome prostoru objašnjavanje je itekako poželjno, traženo, gotovo zahtijevano i od strane Isusa. Ali kada se jednom donese odluka, objašnjavanje nije potrebno.

Željko Tanjić

Isus se ne oduševljava mnoštvom koje ga slijedi. Zabrinut je za iskrenost njihova dolaska k njemu. Zato ih podsjeća na radikalnost evanđeoskoga puta. Biti njegov učenik znači živjeti novost odnosa: prema drugima, prema sebi, prema materijalnim dobrima. Potpuno predanje Kristu oslobađa od svega da bismo sve mogli prihvatiti na nov način.

Odjeci Riječi

uz Prvo čitanje:

Uzvišenost Božje mudrosti

Mudr 9, 13-19

Knjiga Mudrosti jedna je od najmlađih knjiga Staroga Zavjeta (1. st. pr. Kr.) i svjedoči kako su se plodno povezale židovske vjerske predaje i grčki način mišljenja. Tako je u našem odlomku riječ o temama kao što su spoznaja, odgoj i dobar način života pred Bogom. Odlomak pripada većoj cjelini 9. poglavlja, velikoj pohvali mudrosti. Govornik, koji nije imenovan, jest kralj Salomon, koji moli za mudrost (9, 1-19). Pred nama je posljednji dio njegove molitve: u retoričkim »mi« i »tko« pitanjima dolazi do izražaja Božja neusporedivost. Ljudima nije lako uvidjeti Božji plan. Ljudska nedostatnost je velika: nesigurne su naše misli; naše je tijelo smrtno i opterećuje našu dušu; brige svakodnevnog života opterećuju naš um. Odgovor na tu tužaljku jest mudrost Božja koja se poistovjećuje s darom Duha Svetoga. Ona vodi ljude pravim putem, poučava ih i spasava.

Mario Cifrak

Dvadeset i četvrta nedjelja kroz godinu

Ulazna pjesma

Daj mir, Gospodine, onima što se u te uzdaju, da se proroci tvoji pokažu istiniti. Uslišaj molitve slugu svojih, Izraela, puka svoga.

usp. Sir 36, 18

Zborna molitva

Bože, Stvoritelju i Svedržitelju. Daj da ti služimo svim srcem te iskusimo darove tvoje ljubavi. Po Gospodinu.

Darovna molitva

Gospodine, usliši nam prošnje i primi darove. Što svaki od nas prikazuje tebi na čast, nek bude na spasenje svima. Po Kristu.

Prvo čitanje Izl 32,7-11.13-14

Čitanje Knjige Izlaska

I ražali se Gospodin pa ne učini zlo kojim se bijaše zaprijetio.

U one dane: Progovori Gospodin Mojsiju: »Požuri se dolje! Narod tvoj, koji si izveo iz zemlje egipatske, pošao je naopako. Brzo su zašli s puta koji sam im odredio. Napravili su sebi tele od rastopljene kovine, preda nj pali ničice i žrtve mu prinijeli uz poklike: 'Ovo je bog tvoj, Izraele, koji te izveo iz zemlje egipatske!' Dobro vidim«, reče dalje Gospodin Mojsiju, »da je ovaj narod tvrde šije. Pusti sada neka se gnjev moj na njih raspali da ih istrijebam, a od tebe ću učiniti velik narod.« Mojsije pak zapomagao pred Gospodinom, Bogom svojim, i govorio: »Gospodine! Čemu da gnjevom plamtiš na svoj narod koji si izveo iz zemlje egipatske snagom velikom i rukom jakom! Sjeti se Abrahama, Izaka i Izraela, slugu svojih, kojima si se samim sobom zakleo i obećao im: 'Razmnožit ću vaše potomstvo kao zvijezde na nebu i svu zemlju ovu što sam obećao dat ću vašem potomstvu i ona će zavazda biti njihova baština.'« I ražali se Gospodin pa ne učini zlo kojim se bijaše zaprijetio svome narodu.

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 51,3-4.12-13.17.19

Pripjev: Ustat ću i poći k ocu svome!

Smiluj mi se, Bože, po milosrđu svome, po velikom smilovanju izbriši moje bezakonje! Operi me svega od moje krivice, od grijeha me mojeg očisti!

Čisto srce stvori mi, Bože, i duh postojan obnovi u meni! Ne odbaci me od lica svojega i svoga svetog duha ne uzmi od mene!

Otvori, Gospodine, usne moje, i usta će moja navješćivati hvalu tvoju. Žrtva Bogu duh je raskajan, srce raskajano, ponizno, Bože, ne ćeš prezreti.

Drugo čitanje 1Tim 1,12-17

Krist dođe spasiti grešnike.

Čitanje Prve poslanice svetoga Pavla apostola Timoteju

Predragi: Zahvalan sam onome koji mi dade snagu – Kristu Isusu, Gospodinu našem – jer me smatrao vrijednim povjerenja, kad u službu postavi mene koji prije bijah hulitelj, progonitelj i nasilnik. Ali pomilovan sam jer sam to u neznanju učinio, još u nevjeri. I milost Gospodina našega preobilovala je zajedno s vjerom i ljubavlju, u Kristu Isusu. Vjerodostojna je riječ i vrijedna da se posve prihvati: Isus Krist dođe na svijet spasiti grešnike, od kojih sam prvi ja. A pomilovan sam zato da na meni prvome Isus Krist pokaže svu strpljivost i pruži primjer svima koji će povjerovati u njega za život vječni.

A Kralju vjekova, besmrtnome, nevidljivome, jedinome Bogu čast i slava u vijeke vjekova. Amen.

Riječ Gospodnja.

Pjesma prije evanđelja 2Kor 5,19

Bog je u Kristu svijet sa sobom pomirio i položio u nas riječ pomirenja.

Kristov silazak ima smisao u pronalasku svih izgubljenih.

(G. Cardiano)

Pričesna pjesma

Čaša koju blagoslivljamo, zajedništvo je Krvi Kristove! Kruh koji lomimo, zajedništvo je Tijela Kristova!
usp. 1Kor 10, 16

Popričesna molitva

Gospodine, nek nam ova pričest pronikne duh i tijelo, da u nama ne prevagne tjelesna sklonost nego djelovanje tvoje moći.
Po Kristu.

Evangelje Lk 15,1-10 (kraća verzija)

Čitanje svetog Evanđelja po Luki

Na nebu će biti radost zbog jednog obraćena grešnika.

U ono vrijeme: Okupljahu se oko Isusa svi carinici i grešnici da ga slušaju. Stoga farizeji i pismoznanci mrmľljahu: »Ovaj prima grešnike, i blaguje s njima.« Nato im Isus kaza ovu prispodobu: »Tko to od vas, ako ima sto ovaca pa izgubi jednu od njih, ne ostavi onih devedeset i devet u pustinji te pođe za izgubljenom dok je ne nađe? A kad je nađe, stavi je na ramena sav radostan pa došavši kući, sazove prijatelje i susjede i rekne im: 'Radujte se sa mnom! Nađoh ovcu svoju izgubljenу.' Kažem vam, tako će na nebu biti veća radost zbog jednog obraćena grešnika nego li zbog devedeset i devet pravednika kojima ne treba obraćenja. Ili koja to žena, ima li deset drahma pa izgubi jednu drahmu, ne zapali svjetiljku, pomete kuću i brižljivo pretraži dok je ne nađe? A kad je nađe, pozove prijateljice i susjede pa će im: 'Radujte se sa mnom! Nađoh drahmu što je bijah izgubila.' Tako, kažem vam, biva radost pred anđelima Božjim zbog jednog obraćena grešnika.«
Riječ Gospodnja.

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna:	87.1	Daj mir, Gospodine
ili:	224	Oče naš dobri
Otpj. ps.:		Ustat ću i poći (gl. prilog, str. 39. ili: www.hilp.hr)
Prinosna:	230	Darove prinesite
ili:	XV	Oče, primi žrtvu ovu
Pričesna:	186	Sva ljubavi mi, Isuse
Završna:	189-190	O Oče skrajnje blagosti

Molitva vjernika

Bogu, Ocu milosrđa i izvoru ljubavi,
uputimo svoje molitve zajedno vapijući:
Oče milosrđa, usliši nas.

1. Za Crkvu, zajednicu tvojih sinova i kćeri:
čuvaj je u istinskoj vjernosti
i poslušnosti tvome očinstvu, molimo te.
2. Za roditelje, učitelje, odgojitelje
i sve kojima si povjerio skrb za djecu:
obdari ih nesebičnošću služenja,
a istinska ljubav neka uvijek nadahnjuje
i rasvjetľjuje sva njihova djela, molimo te.
3. Za sve koji su izgubljeni u grijehu:
pohodi ih svojom milošću
da spoznaju veličinu tvoje ljubavi
i radost tvoga očinskoga doma,
molimo te.
4. Za ovu zajednicu tvojih vjernika:
vrati nas iz naših lutanja
i učvrsti u vjernosti tvojoj dobroti, molimo te.
5. Za braću i sestre koji podoše s ovoga svijeta:
primi ih u radost svoga doma, molimo te.

Bože, dobri Oče, u svome Sinu Isusu Kristu obdario si nas oproštenjem grijeha i darovao nam ljubav prema svakom čovjeku. Obnovi u nama milost oproštenja i osnaži nas za trajno zajedništvo s tobom.
Po Kristu Gospodinu našem.

Bogu slični

Ljudska nemoć da svojim umom proniknemo u sve dubine Božjega bića do-
vodi nas u opasnost njegova svode-
nja na našu vlastitu mjeru. Sveto Pismo, stoga,
već na prvim stranicama podsjeća kako je Bog
stvorio čovjeka na svoju sliku, a ne obratno.
Suprotni pokušaji »stvaranja boga na čovjekov-
u sliku« vode u idolatriju. O njoj progovaraju
današnje prvo čitanje i evanđeoski odlomak. U
Knjizi Izlaska riječ je o klasičnom obliku štova-
nja idolâ. Događa se u ozračju izlaska iz egipatskog
ropstva. Zahvaljujući čudotvornoj Božjoj
zaštiti narod je pod Mojsijevim vodstvom oslo-
bođen. Tijekom hoda kroz pustinju Bog mu
predlaže sklapanje saveza. Pod dojmom izvan-
rednoga Božjeg očitovanja, kako u Egiptu ta-
ko i prigodom njegove objave Mojsiju, narod je
prihvatio tu ponudu. Događaj opisan u današ-
njem čitanju odvija se tijekom drugoga Mojsi-
jeva boravka na brdu Sinaju kamo je pošao pri-
miti ploče Saveza i zadržavši se gore četrdeset
dana. Nakon snažnoga religijskog iskustva na-
rod je u međuvremenu upao u kolotečinu sva-
kodnevne. Čak se osjećao ostavljenim od Bo-
ga i Mojsija. Stoga su, po uzoru na idole koje
su vidjeli u Egiptu, odlučili načiniti zlatno te-
le ustvrdivši da je ono »bog koji ih je izveo iz
zemlje egipatske«. S druge strane, ništa manje
idolatrije ne nalazimo ni u evanđelju. Ona, isti-
na, nije identična onoj prvoj u fizičkom smislu,
ali je podjednako opasna. Prisutna je kod fa-
rizeja koji prigovaraju Isusu što »prima greš-

nike i blaguje s njima«. Unatoč tomu što ča-
ste jednoga Boga, oni su ga sveli na svoju sliku.
Bio je to Bog kojemu Zakon određuje ponaša-
nje baš kao i ljudima. One koji vrše zapovijedi
mora nagraditi, a protivnike kazniti. Nije mu
ostavljena sloboda da bude Bog.

Bit idolatrije jest u tome da čovjek želi biti
Bogu bog. Idol je primamljiv jer nudi moguć-
nost da mu se fizički približiš, dotakneš ga i
osjetiš, ali jednako tako da se udaljiš od njega,
pobjegneš i sakriješ. Tako se ponašaju gradi-
telji zlatnoga teleta. S druge strane, idol je pri-
vlačan jer se uklapa u zadane norme ponaša-
nja. S njim nema iznenađenja i lako ga je sli-
jediti. Sve mu je propisano. Tako se ponašaju
farizeji. I jedni i drugi svjesni su da ovladavši
»bogom« lako mogu postati vladarima ljudi.

Izvor sličnosti

Odgovor na idolatriju nije u demantiranju Bož-
je sličnosti s čovjekom, nego u otkrivanju nje-
zina izvora. Sličnost ne dolazi od čovjeka, nego
od Boga. Zato se Isus u današnjim parabolama
i poziva na naše ljudsko iskustvo pokušavaju-
ći nam otkriti lice Božje: »Tko to od vas... ko-
ja to žena... čovjek neki...«. Poseban naglasak
stavljen je na radost koju kao ljudi osjećamo
kad iznova pronademo izgubljenu osobu, po-
vjerjenje, ljubav. On čak razumije i farizeje koji
mu prigovaraju pa im ne želi otvoreno protur-
ječiti, nego im prisposobama otvoriti pogled.
Njega je davno prije otkrio Mojsije prepoznavši
u Bogu onoga koji se »ražali pa ne učini zlo
kojim se bijaše zaprijetio svome narodu«. No,
tijekom vremena prevladalo je gledanje Boga
u svjetlu Zapovijedi urezanih u kamen. Zato
Psalmist dok moli Gospodina da izbriše njego-
vo bezakonje posebice inzistira na čistoći, ras-
kajanosti i poniznosti srca. »Srce raskajano,
ponizno« znak je srca od mesa, za razliku od
kamenoga na koje proroci često upozoravaju.
Ono je suosjećajno i milosrdno, ljubi i osjeća.
Za svetoga je pisca središte osobe i izvor nje-
gove osobnosti te u sebi nosi kako osjećaje ta-
ko i misli, znanje, želje i odluke. U srcu je čo-
vjekova sličnost Bogu. Stoga Isusove prisposo-
be nailaze ne plodno tlo. Ako dakle ljudi traže

i raduju se zbog izgubljenoga, kako onda ne će Bog?! On traži dok ne nađe.

Sveti Pavao na vlastitom primjeru iznosi tijek te potrage. Sam sebe opisuje huliteljem, progoniteljem i nasilnikom, kojega je Bog »pomilovao« milošću koja je »preobilovala zajedno s vjerom i ljubavlju«. Unatoč tomu što se priznao grješnikom, Pavlovim tekstom ne dominira njegova grješnost nego Božja milost. Pokajanje nije čin otkrivanja vlastite slabosti, nego snage Božje ljubavi. Svijest o vlastitoj slabosti čovjeka bi samo dodatno ponizila, ali ona o Božjoj ljubavi ga podiže. Ne računa se malečnost grješnika, nego veličina Božja. Toga svjestan Pslamist obećava da će mu usta »navješćivati hvalu« Gospodnju, dok Pavao tvrdi da je »pomilovan« iz razloga da na njemu »Isus Krist pokaže svu strpljivost i pruži primjer svima koji će povjerovati u njega za život vječni« pa svoju Poslanicu počinje i završava riječima zahvalnosti te iskazivanja časti i slave.

Trud oko sličnosti

Isusov odgovor farizejima ugodno nas iznenađuje. Sigurno se ne smatramo pravednicima koji se nikada nisu izgubili i skrenuli s pravoga puta. Ako se takvima doživljavamo, onda nam

Isus ne treba. Svatko je od nas grešnik, pozvan donijeti radost svojim obraćenjem. Obraćanje ne znači promijeniti religiju, nego življenje. Obrat znači napraviti polukrug. Griehom okrećemo leđa Bogu, a obraćenjem mu se vraćamo. Primjer svetoga Pavla jamči da kakva god bila naša prošlost, uvijek postoji mogućnost primanja Božjeg oprostjenja. Božje ponašanje prema zabludjelom narodu u pustinji pokazuje da nema grijeha koji on ne može oprostiti.

No, vjera u oprostjenje grijeha ne završava s nama. Kao što je milostiv nama, Bog oprašta i drugima. Tu je istinu nekada teško prihvatiti. Za sebe tražimo milost, a za druge kaznu. Mi želimo Oca, a drugima bismo rado dali idola. Stariji sin prigovara ocu kako je onaj »izgubljeni« njegov sin, a otac ga podsjeća da je i njegov brat. Kao što je Mojsije bio solidaran sa svojim grješnim sestrama i braćom, i sami smo pozvani u grješnicima prepoznati izgublenu braću i sestre te se truditi oko njihova povratka. Tako ćemo navješćivati hvalu Gospodnju, svjedočiti o njegovoj strpljivosti, pružati primjer te obradovati svoga nebeskog Oca i iznova steći braću i sestre koji bijahu mrtvi i oživješe, izgubljeni i nađoše se.

Slavko Slišković

Radost zbog izgubljenoga i nađenoga ujedinjuje sve tri prispodobе iz evanđelja. Obratiti se znači biti ponovno pronađen u Bogu. Govoreći o obraćenju Isus se ne obraća grješnicima, nego onima koji sebe smatrahu pravednicima. Njima je potrebna pouka o radosti zbog obraćenja jednoga grješnika. Umijemo li se radovati spasenju drugih, dobroti ljudi koju susrećemo? Možda druge proglašavamo grješnicima samo da bismo lakše istaknuli svoju »pravednost«?

Odjeci Riječi

uz Prvo čitanje:

Iskušenje »zlatnoga telea«

Izl 32, 7-11.13-14

U pripovijedanju Knjige Izlaska govori se o susretu s Bogom na Sinaju, a to je cilj i vrhunac knjige. No, taj susret ne prolazi bez poteškoća: narod osjeća da je napušten od Mojsija, koji je već preko trideset dana na brdu. Osjeća se napuštenim i od Boga, pa si stvara nadomjestak – zlatno tele. Iskustvo koje je narod imao sa živim Bogom želi prenijeti na sliku Boga koju je sam načinio. To je osuđeno na propast. »Teološki gledano, ova priča o samonapravljenoj slici Boga Izlaska jest pripovjedačko zgušnjavanje o nevjeri Božjega naroda. Nije riječ o jedinstvenom događaju iz Mojsijeva vremena, nego o iskustvu koje si je Izrael uvijek iznova priuštio: Izrael ne želi da ga njegov Bog čini i oblikuje, nego si Izrael sam želi načiniti i oblikovati svoga Boga i tada reći: To je Jahve, Bog s nama! Ne misli se na nezgrapano služenje idolima ili hotimični otpad od Jahve, nego na oholost čovjeka, koji želi samoga sebe proglasiti začetnikom Izlaska/puta u slobodu« – kaže E. Zenger.

Mario Cifrak

Dvadeset i peta nedjelja kroz godinu

Ulazna pjesma

Ja sam spasenje naroda,
govori Gospodin. Iz koje
god nevolje zavape k meni,
ja ću ih uslišiti, i bit ću
Bog njihov zauvijek.

Zborna molitva

Bože, sav si svoj zakon sveo
na ljubav prema tebi i bližnjemu.
Daj da vršimo tvoje zapovijedi
i postignemo vječni život.
Po Gospodinu.

Darovna molitva

Gospodine, primi darove
svoga naroda da nebeskim
otajstvima postignemo
što vjerom i djelom
ispovijedamo.
Po Kristu.

Prvo čitanje Am 8, 4-7

Protiv onih koji kupuju siromaha za novac.

Čitanje Knjige proroka Amosa
Slušajte ovo, vi što gazite potrebnika
i satirete uboge u zemlji! Kažete:
»Kad li će mlađak proći da prodamo žito,
i subota da tržimo pšenicu?
Smanjit ćemo efu, povećati šekel
da varamo krivim mjerama,
da kupimo siromaha za srebro,
potrebna za sandale i da prodajemo
otražak pod žito.«
Zakle se Gospodin ponosom Jakovljevim:
»Dovijeka ne ću zaboraviti
nijednoga djela vašega.«
Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 113, 1-2.4-8

Pripjev: Hvalite Gospodina
koji iz gliba vadi siromaha.

Hvalite, sluge Gospodnje,
hvalite ime Gospodnje!
Blagoslovljeno ime Gospodnje
sada i dovijeka!

Uzvišen je Gospodin nad sve narode,
slava njegova nebesa nadvisuje.
Tko je kao Gospodin, Bog naš,
koji u visinama stoluje
i gleda odozgo nebo i zemlju?

Podiže iz prašine uboga,
iz gliba vadi siromaha
da ga posadi s prvacima,
s prvacima svoga naroda.

Drugo čitanje 1Tim 2, 1-8

*Neka se obavljaju prošnje za sve ljude Bogu,
koji hoće da se svi ljudi spase.*

Čitanje Prve poslanice
svetoga Pavla apostola Timoteju
Predragi: preporučujem prije svega da se
obavljaju prošnje, molitve, molbenice
i zahvalnice za sve ljude, za kraljeve i sve
koji su na vlasti, da provodimo miran i
spokojan život u svoj bogoljubnosti
i ozbiljnosti. To je dobro i ugodno pred
spasiteljem našim Bogom, koji hoće da se
svi ljudi spase i dođu do spoznanja istine.
Jer jedan je Bog, jedan je i posrednik
između Boga i ljudi, čovjek – Krist Isus,
koji sebe samoga daje kao otkup za sve.
To je u svoje vrijeme dano svjedočanstvo,
za koje sam ja postavljen propovjednikom
i apostolom – istinu govorim, ne lažem –
učiteljem narodâ u vjeri i istini. Hoću dakle
da muškarci mole na svakome mjestu,
podizujući čiste ruke bez srdžbe i raspre.
Riječ Gospodnja.

Pjesma prije evanđelja 2Kor 8, 9

Isus Krist, premda bogat, posta siromašan,
da se vi njegovim siromaštvom obogatite.

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna:	78.1	Gospodin je jakost svome narodu
Otpj. ps.:	120	Hvalite Gospodina
Prinosna:	232	Gospode, primi
Pričesna:	199-200	O Kruše živi, milosni
Završna:	183	Ti, Kriste, Kralj si vjekova

Ne možete služiti Bogu i bogatstvu.
Vitraj katedrale u Le Mansu (Francuska), 13. st.

Pričesna pjesma

Naredbe si svoje dao
da se brižno čuvaju.
O, kad bi čvrsti bili
putovi moji da tvoja
čuvam pravila!

Ps 119, 4-5

Popričesna molitva

Gospodine, ti nas hraniš svojim otajstvima. Odgajaj nas neprestano uredbama svoga milosrđa da plodove otkupljenja donosimo i u otajstvima i u vladanju. Po Kristu.

Evangelje Lk 16, 1-13

Ne možete služiti Bogu i bogatstvu.

Čitanje svetog Evanđelja po Luki

U ono vrijeme: Govoraše Isus svojim učenicima: »Bijaše neki bogat čovjek koji je imao upravitelja. Ovaj je bio optužen pred njim kao da mu rasipa imanje. On ga pozva pa mu reče: 'Što to čujem o tebi? Položi račun o svom upravljanju jer više ne možeš biti upravitelj!' Nato upravitelj reče u sebi: 'Što da učinim kad mi gospodar moj oduzima upravu? Kopati? Nemam snage. Prosit? Stidim se. Znam što ću da me prime u svoje kuće kad budem maknut s uprave.' I pozva dužnike svoga gospodara, jednog po jednog. Upita prvoga: 'Koliko duguješ gospodaru momu?' On reče: 'Što bata ulja.' A on će mu: 'Uzmi svoju zadužnicu, sjedni brzo, napiši pedeset.' Zatim reče drugomu: 'A ti, koliko ti duguješ?' On odgovori: 'Što korâ pšenice.' Kaže mu: 'Uzmi svoju zadužnicu i napiši osamdeset.' I pohvali gospodar nepoštenog upravitelja što snalažljivo postupi jer sinovi su ovoga svijeta snalažljiviji prema svojim od sinova svjetlosti. I ja vama kažem: napravite sebi prijatelje od nepoštena bogatstva pa kad ga nestane da vas prime u vječne šatore. Tko je vjeran u najmanjem, i u najvećem je vjeran; a tko je u najmanjem nepošten, i u najvećem je nepošten. Ako dakle ne bijaste vjerni u nepoštenom bogatstvu, tko li će vam istinsko povjeriti? I ako u tuđem ne bijaste vjerni, tko li će vam vaše dati? Nije dan sluga ne može služiti dvojici gospodara. Ili će jednoga mrziti, a drugoga ljubiti; ili će uz jednoga prijanjati, a drugoga prezirati. Ne možete služiti Bogu i bogatstvu.«

Riječ Gospodnja.

Molitva vjernika

Bogu, koji u ljubavi vjeran ostaje unatoč svakoj našoj nevjernosti, izrecimo zajedno svoje molitve:

1. Crkvu, koja živi u svijetu nepravdâ, obdari osjetljivošću za evanđeosku pravednost i istinskom brigom za sve potrebite i obespravljene, molimo te.
2. Sve svoje krštenike, koje si obdario milošću spasenja, obnovi snagom Duha da ostanu vjerni tvome daru i služe ti nepodijeljena srca, molimo te.
3. Svima koji upravljaju dobrima i bogatstvom ovoga svijeta daj spoznati da je sve što im je povjereno dar tvoje dobrote; obdari ih pravednošću i solidarnošću prema siromašnima, molimo te.
4. Nama, koje i danas sitiš svojom riječju, pomози da prepoznamo blago koje si nam udijelio i okrijepi nas za vjernost u svemu što si nam povjerio, molimo te.
5. Pokojnoj našoj braći i sestrama oprosti svaku nevjernost i obdari ih darom vječnoga zajedništva s tobom, molimo te.

Bože, Stvoritelju svega i izvore svakoga dobra, udijeli nam mudrost života da umijemo prepoznati svaki dar koji od tebe dolazi te živimo u trajnoj vjernosti tvojoj dobroti. Po Kristu Gospodinu našem.

Božja mjera za vječnost – velikodušnost

Pred nama je – mogli bismo ga tako nazvati – ‘jesensko’ evanđelje koje nas želi prisjetiti da je dan kraći, da dani prolaze i da smo pozvani jedanput – ma kako to neprivlačno zvučalo – dati račun. Zvuči kao dječje pitanje kada kažemo: što bismo učinili da imamo još jedan dan života, ali – nešto slično pita evanđelje. Goruća tema: odnos prema bogatstvu i iznenađujuća Isusova riječ koja želi odvesti neobičnim putem razmišljanja i prihvatanja. Pripovijedanje evanđelista započinje kao uobičajena zloporaba ovlasti u tvrtci koja je pred kolapsom, kao govor o vlasniku koji razmišlja o otpuštanjima s posla. Mijenjaju se gospodarske vrijednosti ulja, pšenice; upada se u deficit, povećava nezaposlenost. I monetarna se politika mijenja, a nepromijenjeno ostaje – nepoštenje.

Proturječno je da Isus, da bi progovorio o bogatstvu, koristi primjer očitoga nepoštenja. No, on želi da se slušatelji osjete na poznatome području, unutar nečega što im je blisko, a istodobno želi iznenaditi zaključkom. Uistinu, na najdubljoj točki svoje propasti, domišljati upravitelj s ono malo ovlasti koje mu ostaju široke ruke dijeli tuđe. I dalje je nepošten, a Isus ističe pohvalu gospodara i nama predlaže sličan put.

Zadnji čas za prepoznavanje

Ma koliko na prvi pogled izgledalo baš tako, Isus ne hvali nepoštenje i lukavost, nego mu je stalo da uočimo dramatičan trenutak u kojemu nepošteni upravitelj nema izlaza. To je pitanje života i smrti, gdje bogatstva odlaze u drugi plan, a u prvome su planu prijatelji. Isus nam želi reći: čak i osoba koja se ne dr-

ži moralnosti u važnim trenucima shvaća da bogatstvo nije uporište. »Sinovi ovoga svijeta su snalažljiviji prema svojim od sinova svjetlosti.« Zašto se onda mi, ‘djeca svjetlosti’ po krštenju, tako lako dopustimo zaslijepiti bogatstvom i lažnim sigurnostima? Isus predlaže konačni stav, kojemu u pozadini stoji glagol ‘trebati’ – možda nekomu nesimpatičan, agresivan, ali nužan kada se bira između Boga i novca. »Ne možete služiti Bogu i bogatstvu.«

Isus ne hvali nepravednost. On hvali ovoga čovjeka zato što nije ostao nepokretan u svojoj propasti; što je svoje vrijeme počeo koristiti da bi pripremio budućnost i što je maštovito i hrabro prihvatio činjenicu da mora položiti račun.

I desetljeća i stoljeća prolaze brzo. Za svakoga od nas. Nepravedni upravitelj znao si je pomoći, a nama pomaže utoliko što nam govori da je najbolje iskorišteno vrijeme prepuno velikodušnosti. Svijet i dobra koja zovemo svojim ne pripadaju nam, već su nam povjerena. Ako ih ne želimo imati samo za sebe, ako vidimo tuđe potrebe, ako ne previđamo siromašne, tada smo životno mudri. Mudar je onaj koji zna dijeliti s drugima. Vjernička izgrađenost može nositi društvo, ne iz straha i panike da će nas Bog kazniti, već zato što želimo služiti Bogu iz ljubavi.

Zato i Heinrich Spaeman kaže: »Ne činiti dobro znači u sebi i u svijetu otvoriti prostor za zlo.« U praznini koja nastaje, ako ne učinimo nešto što zahtijeva ljubav prema bližnjemu, rađaju se pokretači zla, jer u tome okviru nema sivih zona.

Pogrješna i prava mjera

U oštroj kritici ponašanja nepoštenih teško je naći izravniji tekst od za ovu nedjelju izabranoga iz Knjige proroka Amosa. U kratkoj slici dolaze do riječi bogati trgovci koji su u 8. st. prije Krista u Sjevernome kraljevstvu Izraela preuzeli vlast. Oni često posjećuju svetišta i vjerska slavlja; zato se i spominje subo-

ta i mlađak, a baš su vjerska slavlja određivala neradni dan. No, dok su sudjelovali u tim slavljinama, već su razmišljali o poslovima koje trebaju nastaviti u nepoštenju. Slavlje za njih nije susret s Bogom, nego ima ulogu krinke za istinsko zanimanje njihova srca.

U tome razmišljanju vidimo nastojanje uvođenja pogriješnih mjera, tako da se mjera kojom se mjerilo žito smanji, a poveća šekel, tj. mjera kojom se plaćalo, tako da oni ljudi koji prodaju žito budu dvaput zakinuti. Osim toga, prodavat će im i lošu robu, otpadak, trećeklasnu robu pod žito. Sve je to dovodilo do kraha siromašnih koji su počeli prodavati zemlju, sebe i na kraju i vlastitu obitelj u ropstvo. Zar nam i to nije blisko, iako nismo u sustavu koji bi se izrijeком nazivao robovlasničkim? Koliki su i danas i na koje sve načine kupljeni ili prodani 'mešetarenjima', od financijskih do političkih!

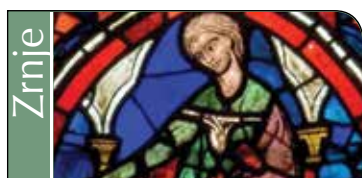
Prorokova optužba polazi od vjerskih motiva, a oni vrijeđaju i danas. Koji čine tako, hvalje se da su vjernici, kršćani, da idu u crkvu, pridonose za crkvene potrebe, poznaju župnika ili biskupa, idu na hodočašća..., ali ne poštuje Savez, Savez s Bogom na kojemu se temelji život, kako izraelskoga, a još više kršćanskoga naroda: zemlja je Božji dar, a ne apsolutni posjed;

osobna sloboda je Božji dar koji je dan svakomu i koji se nikomu ne smije oduzeti; niti na temelju zakonitih ciljeva, a osobito ne u prijevare i nepoštenju.

I ponovno smo na tako aktualnome području, bilo da je riječ o odnosu prema Bogu na osobnoj razini, bilo da je riječ o nedjelji kao Danu Gospodnjemu, danu u kojemu u zahvalnosti i radosti svoje poslove stavljamo pred Boga, mjerimo ih mjerom njegove ljubavi i dara. Ne znam hoće li neka politička stranka u svoj program ugraditi takvu mjeru i gospodarskoga razvoja Hrvatske – mjera Dana Gospodnjega. A to je kršćanska mjera koju se ne može umanjiti i koja ostaje istinita i prije i nakon političkih izbora. Vjerojatno tu mjeru ne će ugraditi (možda ju umanje da bi se lakše prodalo robu i još zaradilo); ne će, jer smatraju da bi to, nažalost, zazvučalo smiješno u ušima njihova naroda.

Ne znam do koje mjere su riječi proroka Amosa nekomu važne, ali one su proročke i izdržale su gotovo tri tisućljeća. Od tada su vriedile i za kraljeve i za predsjednike i za institucije, za sindikate, javnu upravu, za društvene i političke odnose. Može li još nekoga pogoditi riječ: *Dovijeka ne ću zaboraviti nijednoga djela vašega?*

Ivan Šaško

Nepravedni upravitelj raspolaže velikim bogatstvom. No, on na kraju prezire bogatstvo da bi sačuvao prijateljstvo s ljudima. Oprašta im dug. Tako se pokazuje što je doista vrijedno u životu. Bogatstvo i posjedi su »ono najmanje« što možemo imati. Ako smo u tome pravedni, znat ćemo cijeniti »istinsko bogatstvo« koje nam se povjerava, ono koje je doista »naše«. A naše je samo ono što ćemo »ponijeti« sa sobom kad napustimo ovaj svijet.

Odjeci Riječi

uz Prvo čitanje:

Čovjeka se ne mjeri trgujući

Am 8, 4-7

Bog opominje nepoštene trgovce koji jedva čekaju da »prođe mlađak i subota«. Bili su to dani blagdana u koje je svako trgovanje bilo zabranjeno (usp. Lev 23, 24). Prekid trgovanja značio je i prekidanje svih prijevare na mjerama i utezima. Ispravnost i točnost mjera, poput efe i šekela, bio je jedan od zahtjeva židovskoga Zakona: »U torbi nemoj nositi dvojak uteg, veći i manji. U svojoj kući opet nemoj držati dvojaku efu: veću i manju. Neka ti je uteg potpun i točan i neka ti je efa potpuna i točna da dugo živiš na zemlji koju ti daje Gospodin, Bog tvoj. Ta Gospodinu je, Bogu tvome, odvratn tko to čini, tko god čini nepravdu« (Pnz 26, 13-16). Izrabljujući siromahe i dovodeći ih u dugove, trgovci su ih prisiljavali i da same sebe ili svoje ukućane prodaju u roblje kako bi mogli vratiti dug (Am 8, 6). Stoga im Bog upućuje teške riječi: »Dovijeka neću zaboraviti nijednoga vašeg djela.« Kao što oni nemaju milosrđa za malene i slabe, tako ni Bog neće imati milosrđa za njih.

Darko Tepert

Dvadeset i šesta nedjelja kroz godinu

Ulazna pjesma

Sve što si poslao na nas, sve što si nam učinio, Gospodine, pravedno si učinio. Nismo čuvali naredbe tvoje, ali proslavi ime svoje, Gospodine, postupaj s nama po blagosti svojoj, po velikoj ljubavi svojoj.

Dn 3, 31.29-30.43.42

Zborna molitva

Bože, ti svoju svemoć očituješ najviše praštanjem i milosrđem. Budi nam uvijek milostiv da težimo za obećanim dobrima i uđemo u vječno zajedništvo s tobom.

Po Gospodinu.

Darovna molitva

Milosrdni Bože, nek ti ovaj naš prinos bude drag da nam otvori izvor svakog blagoslova. Po Kristu.

Prvo čitanje Am 6, 1a.4-7

Razuzdani raskošnici, bit ćete prognani!

Čitanje Knjige proroka Amosa
Ovo govori Gospodin svemogućić:
»Jao bezbrižnima na Sionu
i spokojnima na samarijskoj gori!
Ležeći na bjelokosnim posteljama,
na počivaljkama izvaljeni,
jeđu janjad iz stada i telad iz staje;
deru se uza zvuk harfe,
izumljuju glazbala ko David,
piju vino iz vrčeva
i mažu se najfinijim uljem,
al za slom Josipov ne mare.
Stog će prvi sad biti prognani;
umuknut će veselje raskošnika.«
Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 146,6c-10

Pripjev: Hvali, dušo moja, Gospodina!

On ostaje vjeran dovijeka,
potlačenima vraća pravicu,
a gladnima kruha daje.

Gospodin oslobađa sužnje,
Gospodin slijepcima oči otvara.
Gospodin uspravlja prignute,
Gospodin ljubi pravedne.

Gospodin štiti pridošlice,
sirote i udovice podupire,
a grešnicima mrsi putove.
Gospodin će kraljevati dovijeka,
tvoj Bog, Sione, od koljena do koljena.

Drugo čitanje 1Tim 6, 11-16

Čuvaj zapovijed do pojava Gospodina!

Čitanje Prve poslanice svetoga Pavla
apostola Timoteju
Božji čovječe! Teži za pravednošću,
pobožnošću, vjerom, ljubavlju, postojanošću,
krotkošću! Bij dobar boj vjere, osvoji vječni
život na koji si pozvan i radi kojega si dao
ono lijepo svjedočanstvo pred mnogim
svjedocima! Zapovijedam pred Bogom koji
svemu život daje i pred Kristom Isusom koji
pred Poncijem Pilatom posvjedoči lijepo
svjedočanstvo: čuvaj zapovijed, neokaljano
i besprijekorno, do pojava Gospodina
našega Isusa Krista. Njega će u svoje
vrijeme pokazati On, Blaženi i jedini vladar,
Kralj kraljevâ i Gospodar gospodarâ, koji
jedini ima besmrtnost, prebiva u svjetlu
nedostupnu, koga nitko od ljudi ne vidje
niti ga vidjeti može. Njemu čast i vlast
vijekovječna! Amen.

Riječ Gospodnja.

Pjesma prije evanđelja 2Kor 8, 9

Isus Krist, premda bogat, posta siromašan,
da se vi njegovim siromaštvom obogatite.

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna:	214	Molimo tebe
Otpj. ps.:	125	Hvali, dušo moja
Prinosna:	229	Od Božje snage
Pričesna:	260	O da bude radost
Završna:	283	Ti divni Kralj si nebesnik

Kad umrije siromah, odnesoše ga anđeli u krilo Abrahamovo.

*Oslikana Biblija iz opatije St. Bertin, Francuska, 12. st;
Kraljevska biblioteka, Den Haag)*

Pričesna pjesma

Po ovom smo upoznali
Ljubav: on je za nas
položio, život svoj, pa
smo i mi dužni živote
položiti za braću.

1Iv 3, 16

Popričesna molitva

Bože, ovim otajstvom na-
viještamo smrt Gospodnju.
Obnovi nam duh i tijelo da
spremno prihvatimo trpljenje
s Kristom te budemo njegovi
subaštinici u slavi. Koji živi.

Evangelje Lk 16, 19-31

*Primio si dobra svoja, a tako i Lazar zla.
Sada se on ovdje tješi, a ti se mučiš.*

Čitanje svetog Evangelja po Luki

U ono vrijeme: Reče Isus farizejima: »Bijaše neki bogataš. Odiševao se u grimiz i tanani lan i danomice se sjajno gostio. A neki siromah, imenom Lazar, ležao je sav u čirevima pred njegovim vratima i priželjkivao nasiti se onim što je padalo s bogataševa stola. Čak su i psi dolazili i lizali mu čireve.

Kad umrije siromah, odnesoše ga anđeli u krilo Abrahamovo. Umrije i bogataš te bude pokopan. Tada u teškim mukama u paklu, podiže svoje oči te izdaleka ugleda Abrahama i u krilu mu Lazara pa zavapi: 'Oče Abrahamo, smiluj mi se i pošalji Lazara da umoči vršak svoga prsta u vodu i rashladi mi jezik jer se strašno mučim u ovom plamenu.' Reče nato Abraham: 'Sinko! Sjeti se da si za života primio dobra svoja, a tako i Lazar zla. Sada se on ovdje tješi, a ti se mučiš. K tome između nas i vas zjapi provalija golema te koji bi i htjeli prijeći odavde k vama, ne mogu, a ni odatle k nama prije-laza nema.' Nato će bogataš: 'Molim te onda, oče, pošalji Lazara u kuću oca moga. Imam petero braće pa neka im posjedoči da i oni ne dođu u ovo mjesto muka.' Kaže Abraham: 'Imaju Mojsija i Proroke! Njih neka poslušaju!' A on će: 'O ne, oče Abrahamo! Nego dođe li tko od mrtvih k njima, obratit će se.' Reče mu: 'Ako ne slušaju Mojsija i Prorokâ, ne će povjerovati sve da i od mrtvih tko ustane.'«

Riječ Gospodnja.

Molitva vjernika

Bogu, koji je bogat milosrđem, u zahvalnosti za svaki dar što nam od njega dolazi, obratimo se iskrenom molitvom proseći evanđeosku pravednost za sve ljude i za cijeli svijet.

1. Za Crkvu, koju si poslao da naviješta i svjedoči tvoju ljubav prema svakom čovjeku: obdari je istinskom brigom za siromašne i obespravljene, molimo te.
2. Za pastire Crkve: obdari ih bogatstvom Duha Svetoga da budu mudri učitelji tvoga naroda i nositelji dobara koja nikada ne prolaze, molimo te.
3. Za ljude i narode kojima je život darovao obilje dobara: pomози im da ne izgube osjećaj za duhovna dobra i nadahni ih da blago koje im je povjereno radosno i pravedno dijele s onima koji su ga potrebni, molimo te.
4. Za ovu župnu zajednicu: razbistri nam pogled vjere da u svojoj sredini umijemo prepoznati one koji su potrebni naše dobrote i nadahni nas za nesebičnost darivanja, molimo te.
5. Za pokojnu braću i sestre: obdari ih blagom vječnoga života, molimo te.

Bože, darivatelju ljudi, nadahni nas da s ljubavlju i zahvalnošću primamo svaki dar koji od tebe dolazi kako bismo istim darom mogli darivati ljude oko sebe te tako trajno biti jedno s tobom. Po Kristu Gospodinu našem.

G. Klimt

Razgovor iza groba

U prispodobi o bogatašu i Lazaru slušamo razgovor mrtvih. Kroz Isusovu priču, s druge strane groba, do nas dolazi razgovor Abrahama i bogataša. Lazar, treći lik u prispodobi, je, doduše, važan, ali ne govori. Ima ime, ali ne sudjeluje u razgovoru. Parabola siromahu daje ime, a bogatašu ga oduzima. Tako pokazuje da naglasak leži na Lazaru, usprkos tomu što bogataš bez imena vodi glavnu riječ. Prispodoba je ispričana iz perspektive bogataša. Počinje opisom njegova života. Od početka pokazuje kako je bogataša preplavilo njegovo bogatstvo i kako je Lazar bliže zbilji i istini. Razgovor odaje kakav je tko.

Razgovor se vodi između pakla i raja. Zapanjujuće je da bogataš iz pakla skrbi za svoje na zemlji. Ne želi da njegovi propadnu kao on i dođu k njemu. Želi ih spasiti muka u koje je on sam upao. Sam je nemoćan pa zato moli one za koje misli da mogu pomoći njegovima. Bogataš iz pakla ne naliči ljudima koje bismo mi smjestili u pakao. Tamo bi, prema našim predodžbama, trebali biti sebični, škrti, nepopravljivi grešnici bez sućuti. Ovaj bogataš nije takav. Brine se za svoje. Skrbi se za svoje koji žive kao što je on živio i za koje bi htio da promijene život dok je još vrijeme. Začuđujuća sućut i skrb bogataša za svoje. Čak bismo

mogli reći da je bogataš u paklu na svoj način obraćen. Spoznao je da mu je život išao krivim putom i da je trebao živjeti drukčije. I sada, kada više ne može mijenjati svoju sudbinu, sada bi pomogao svojim da barem oni promijene svoju. Vjeruje u obraćenje. Ima povjerenja u Abrahamovo milosrđe i u Lazarovu sućut.

Ipak, prispodoba odaje važan detalj. Bogataš se ne obraća Lazaru. Ne razgovara s njime. On moli Abrahama da pošalje Lazara. Lazar i dalje za njega postoji tek rubno. Nije ga opazao za života, pa ga ne opaža ni sada. Ne vidi Lazara, nego vidi svoje. Ne vidi Lazarovu sudbinu, nego se brine za sudbinu svojih. Bogataš ne vidi Lazara, ali se na Lazaru pokazuje istina i o bogatašu i Lazaru.

Ovim suptilnim detaljem prispodoba nas poučava kako se sućut ne mjeri prema svojim, nego prema tuđima. Točnije, prema siromašnima, bolesnima, ugroženima... O svojim se svatko brine. Čak i s one strane groba i s one strane spasenja. Skrb za svoje ne jamči spaspnje. Čovjek se spašava skrbeći se za tuđinca.

Dva paklena obilježja

Bogataš lukavo, preko Abrahama, pokušava narediti Lazaru što treba činiti u korist njegovih. Pokušava i s one strane zlorabiti Lazara. Pakao počinje, čini se, u trenutku kada netko zlorabi tuđe slabosti u svoju korist i kada drugog čovjeka pretvara u sredstvo svoga interesa. Zabrana zlorabe drugoga poznata je, od Kanta, kao kategorički imperativ. Drugi nije i nikada ne smije biti sredstvo, nego uvijek cilj. Manipulacija se pokazuje kao znak srca koje je zarobljeno paklenim zakonima. Jezik iz pakla u prvi mah zvuči religiozno, ali iza njega se krije neobraćeno srce koje druge ljude, posebno siromašne, koristi za svoje interese.

Očekivanje neobičnoga znaka i pojavljivanje mrtvih drugo je obilježje pakla. Tko očekuje ovakva čudesa, nije ni religiozan niti slobodan. Tko očekuje da bi se ljudi mijenjali kada bi susreli mrtve, nije obraćen. Obraćanje je spoznaja života pred Torom i prorocima. Bogataš, ipak, dobro opisuje stanje bogataša. On na samome sebi zna da ga ni Tora ni

proroci nisu mogli pokrenuti. Tek mu je iskustvo smrti otvorilo oči za pogriješan način života. Zato misli da bi i njegovima iskustvo smrti pomoglo da se promijene. Ipak, bogataš se i ovdje vara. Ne razlikuje svoje iskustvo smrti od tuđega iskustva. Njegovi bi, a to Abraham bolje vidi od bogataša, lako prešli preko susreta s mrtvima i vratili se u svoj način života. Pakao se pokazuje kao mjesto u kojemu vlastita iskustva ne služe ničemu i ne mogu koristiti drugima. Pakao je ispraznost iskustva kao što je i svako iskustvo zarobljenosti zlom beskorisno. Postoje iskustva, drugim riječima, koja ne služe ničemu. To je pakao. Prispodoba je tako lekcija o prividu vjere.

Blaženi siromašni

Bogataš je slijep za sve osim za sebe i za svoje. Slijep je za Toru, proroke i Lazara. Abraham je praotac vjere pa lako razlikuje vjeru od njezinoga privida, mudrost od brbljavoga sebe-ljublja. Poznaje ljudsko srce, pa se pokazuje da bogataša poznaje bolje od njega samoga.

Bogataš ne poznaje ni sebe ni svoje ni Lazara ni Abrahama ni Toru ni proroke. O svima je čuo, za sve zna, ali ništa ne poznaje. Stvara iluziju od elemenata stvarnoga života. Pakao se pokazuje kao mjesto u kojem iluzije sprječavaju vidjeti zbilju. Život u skladu s Torom

i prorocima pokazuje se kao usklađivanje života sa zbiljom. Čemu služi ova prispodoba? Ona iz onostranoga svijeta baca svjetlo na sadašnji. Bogataš za života s ovim nije računao. Njegov je životni obzor uključivao samo ovozemni život i njegova se skrb svodila na skrb za svoje. Sada, s druge strane, vidi više i drukčije, ali njegov je pogled i dalje skučen. Ne razumije. Ne spoznaje.

Lazar je za života poznavao i svoje stanje i stanje bogataša. Već je tada bio bliže zbilji, vidio više i spoznavao više. Siromaštvo, bolest, život na rubu, kriju u sebi spoznaje za koje život u bogatstvu nema oči. Nakon ovoga života bogataš se opet vara i o sebi i o drugima. Abraham ga poučava i o njegovu stanju i o stanju njegovih na zemlji. Lazar opet više razumije. Bolje uviđa zbilju.

Prispodoba donosi različite poruke. Lazara i njemu slične tješi, a bogataša i njemu slične oštro opominje. Tako se razgovor s one strane groba pokazuje kao svjetlo za život i ljudske odnose s ove strane smrti.

Vjernici, okupljeni oko stola i riječi Gospodnje, na koncu euharistije neće otići s preciznim spoznajama o onostranom životu, ali će se u svoju svakodnevicu vratiti sa svjetlom koje pokazuje važnost ljudskih odnosa, pozornosti na bližnjega i truda oko spoznaje istine i zbilje.

Ante Vučković

Bogataš iz evanđelja biva suđen zbog svoje neosjetljivosti za siromahe i potrebite. Ne govori se da je bogatstvo stekao nepravedno, ali je nepravedan zbog zaborava potrebitih. Kada udjeljujemo pomoć siromasima, ne dajemo im od svoga, nego im vraćamo ono što im pripada. Briga za siromahe nije »djelo milosrđa«, nego »čin pravednosti« u kojoj očima ljubavi gledamo svakoga čovjeka.

Odjeci Riječi

uz Prvo čitanje:

Sljepoća razuzdanosti

Am 6, 1a.4-7

Uvodni redak govori o »bezbrižnima na Sionu i spokojnima na samarijskoj gori«. Sion je naziv brežuljka na kojemu je smješten Jeruzalem, prijestolnica južnog kraljevstva – Jude. Samarija je bila sjedište kraljeva sjevernoga kraljevstva – Izraela. Prorok dakle proziva najviše predvodnike izraelskoga naroda. Prikazuje ih kako leže na »bjelokosnim posteljama«. Riječ je o znakovima bogatstva i blagostanja. Ipak, to blagostanje i dokolica zatvaraju im oči pa oni ne vide ono što neizbježno slijedi, a to je »sлом Josipov«. Ime Josip postalo je sinonimom čitavoga Sjevernoga kraljevstva Izraela. Velikaši, zaneseni svojom prividnom moći i blagostanjem, nisu shvaćali da se približava opasnost. Amos im polovicom osmoga stoljeća proriče da će oni biti prvi prognani te da će njihovo veselje nestati. I doista, već nakon nekoliko desetljeća Asirci će osvojiti Samariju.

Darko Tepert

U dobroti, Bože

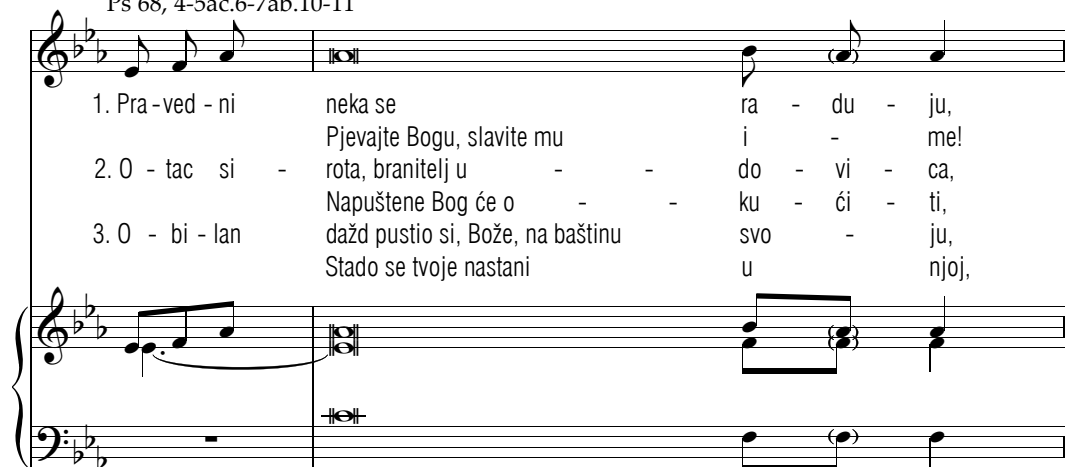
Otpjevni psalam 22. nedjelje kroz godinu – C

M. Martinjak

U do-bro-ti, Bo-že, ti si pri-pra-vi-o dom si-ro-ma-hu.

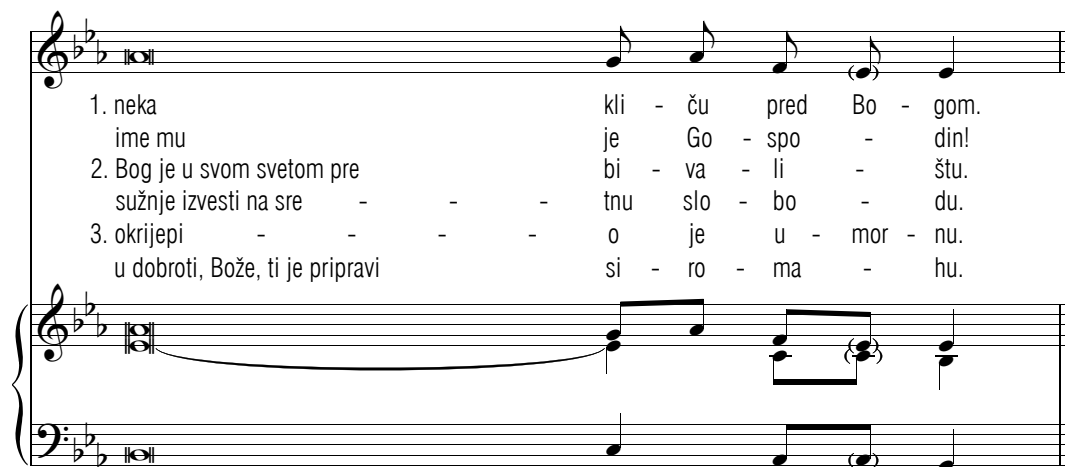
Ps 68, 4-5ac.6-7ab.10-11

1. Pra-ved-ni neka se ra-du-ju,
Pjevajte Bogu, slavite mu i-me!

2. O-tac si-rota, branitelj u-do-vi-ca,
Napuštene Bog će o-ku-ći-ti,

3. O-bi-lan dažd pustio si, Bože, na baštinu svo-ju,
Stado se tvoje nastani u-njoj,

1. neka kli-ču pred Bo-gom.
ime mu je Go-spo-din!

2. Bog je u svom svetom pre-bi-va-li-štu.
sužnje izvesti na sre-tnu slo-bo-du.

3. okrijepi o-je u-mor-nu.
u dobroti, Bože, ti je pripravi si-ro-ma-hu.

Ustat ću i poći

Otpjevni psalam 24. nedjelje kroz godinu – C

M. Bartolić

U - stat ću i po - ċi k O - cu svo - me!

Ps 51, 3-4.12-13.17 i 19

1. Smiluj mi se, Bože, po milosrđu svo - me, po velikom smilovanju izbriši moje be - za - ko - nje!
2. Čisto srce stvori mi, Bo - že, i duh postojan obnovi u me - ni!
3. Otvori, Gospodine, usne mo - je i usta će moja navješćivati hvalu tvo - ju.

1. Operi me svega od mo - je kri - vi - ce, od grijeha me mo - jeg o - ċi - sti!
2. Ne odbaci me od li - ca svo - je - ga i svoga svetog duha ne uz - mi od me - ne!
3. Žrtva Bogu duh je ras - ka - jan, srce raskajano, ponizno, Bože, ne ćeš pre - zre - ti.

Poklici u Euharistijskoj molitvi

Prateći rado rubriku »Pisma čitatelja« u vašemu listu slobodan sam zamoliti vas za pojašnjenje je li dopušteno za vrijeme podizanja u slavlju euharistije pjevati: »Zdravo Tijelo Isusovo, na oltaru posvećeno«, odnosno »Zdravo Krvi Isusova, na oltaru posvećena«.

M. M., svećenik

Poklici vjerničke zajednice u liturgijskome slavlju iznimno su plodan način vjerničkoga sudjelovanja u slavlju, osobito unutar velikih euholoških cjelina kakva je i euharistijska molitva. Euharistijska molitva je po naravi »predsjedateljska molitva«, što znači da je izgovara svećenik slavitelj kao predsjedatelj slavlja, u ime cijele vjerničke zajednice. Stoga je u sve predsjedateljske molitve na neki način uključena i zajednica. Molitve tako započinju pozivom zajednici na molitvu (»Pomolimo se« ili »Molite braćo i sestre...«), nakon čega slijedi osobna molitva u tišini, odnosno neki molitveni zaziv ili poklik (»Primio Gospodin žrtvu...«).

Da bismo jasnije odgovorili na pitanje cijenjenoga čitatelja, korisno je uvidjeti kako je euharistijska molitva protkana poklicima koji otvaraju prostor uključenju zajednice. Na početku tako nalazimo trostruki poziv na molitvu (Gospodin s vama; Gore srca; Hvalu dajmo Gospodinu Bogu našem) s trostrukim odgovorom zajednice; nakon predslavlja zajednica se u molitvu uključuje himnom »Svet«; nakon riječi ustanovljenja euharistije slijedi anamneza (spomen) Kristova vazmenoga otajstva, što započinje poklikom »Tvoju smrt Gospodine naviještamo...«, odnosno nekim drugim od obrazaca donesenih u Misalu; naposljetku, nakon završne doksologije, vjernička zajednica kliče svećanim »Amen«. Osim po tim poklicima zajednica se u liturgijski čin uključuje i gestama: svećenikovo epikletskoj gesti polaganja ruku nad darove kruha i vina zajednica se pridružuje klečanjem, koje ovdje valja i razumjeti u značenju epikleze (molitve za silazak Duha Svetoga).

Liturgijska disciplina predviđa mogućnost da u euharistijsku molitvu budu uneseni i »neki drugi poklici, dobreni od konferencije biskupâ i potvrđeni od Svete stolice« (OURM 147). Odredba ne precizira gdje bi

takve poklike bilo moguće unijeti. Hrvatska biskupska konferencija, kao ni ona Bosne i Hercegovine, nije nikada predložila ili od Svete stolice zatražila odobrenje nekog takvoga poklika. Onkraj toga normativnog problema, ovdje se mogu postaviti dva pitanja: Je li prikladno u same riječi ustanovljenja unositi poklik zajednice, te bi li za taj trenutak bile prikladne spomenute strofe iz himna »Zdravo tijelo...«. Prvo pitanje ostavljamo za neku drugu raspravu, a za izravno pitanje o spomenutome pokliku valja napomenuti da je on oblikovan iz duha poklonstvene pobožnosti pred otajstvom Kristove prisutnosti u euharistiji. Najstariji oblik toga poklika nalazimo u himnu *Ave verum* (14. st.), a hrvatsku razradu u više strofa možemo pratiti kroz djela M. Divkovića, S. Margitića i T. Babića. Riječ je o himnu/pjesmi koja kroz poklike izražava poklonstvo pred euharistijskim Prilikama kruha i vina. Slavlje euharistije, kao sakramentalni čin, osobito kroz »riječi ustanovljenja«, stavlja međutim naglasak na Kristovo vazmeno otajstvo (»one noći kad bijaše predan«...), te razmatranje toga otajstva kroz riječi koje govore samo o »euharistijskom Tijelu i Krvi« znatno suzuje značenje obrednoga trenutka. Valja znati da i poklik »Tajna vjere« ne govori o euharistijskome nego o vazmenome otajstvu (»Tvoju smrt, Gospodine, naviještamo, tvoje uskrsnuće slavimo, tvoj slavni dolazak iščekujemo«).

Stoga, ako bismo htjeli unijeti neki poklik u obredni trenutak »riječi ustanovljenja«, zacijelo bi bilo potrebno tražiti neki prikladniji od »Zdravo tijelo Isusovo« koji ne ističe dovoljno vazmeni vidik euharistijskoga slavlja. Osjetljivost za pobožnost puka i poštivanje krajevnih tradicija uključuju također zadaću i brigu za uvijek nova približavanja smislu i ljepoti liturgijskoga slavlja. ■

INFORMACIJE I NARUDŽBE:

HRVATSKI INSTITUT ZA LITURGIJSKI PASTORAL
Ksaverska cesta 12a, 10000 Zagreb • tel.: +385 (0)1 5635 050 • faks: +385 (0)1 5635 051
e-mail: pretplata@hilp.hr • www.hilp.hr

Sretni u nadi

TEOLOŠKA RAZMATRANJA O SREĆI

Sreća. Ima li još u iskustvu vjere mjesta za govor o sreći? Je li sreća oprječna življenju vjere ili se zrelost vjere ogleda upravo u životu koji je ispunjen srećom? Kršćanska se duhovnost kroz zadnja stoljeća ustručavala razmišljati o sreći. No, sreća pripada iskonskomu kršćanskom iskustvu jer se rađa iz susreta s Bogom. Ova knjiga, slijedeći misao o sreći kroz filozofsku i teološku predaju, otvara put ponovnom otkrivanju sreće, sreće u Bogu, te pokušava vratiti »čežnju za srećom« u ozračje kršćanskoga iskustva kako bi se vjernik mogao odgovorno pitati: »Jesam li sretan?«

www.hilp.hr

tvrdi uvez • 12,5x20 cm • 312 str. • 120,00 kn

IVICA RAGUŽ

Sretni u nadi

TEOLOŠKA RAZMATRANJA O SREĆI

Ksaverska cesta 12a
10000 ZAGREB

+385
(0)1-5635-050

+385
(0)1-5635-052

narudzbe@hilp.hr

Vrtlog grijeha
A. Vučković

Već objavljeno u
BIBLIOTECI ODJECI

A. Vučković
Vrtlog grijeha

www.hilp.hr

živo vrelo

List izlazi 13 puta godišnje. Cijena pojedinog primjerka: 13,00 kn. Inozemstvo: 3 EUR; 5 CHF; 6 USD; 6 CAD; 7 AUD
Godišnja pretplata: 169,00 kn. Inozemstvo: 39 EUR; 65 CHF; 78 USD; 78 CAD; 97.50 AUD • BiH, SRB, MNE: 30 EUR
Za pretplatnike s deset i više primjeraka odobravamo popust od 10%.

Uplate za Hrvatsku: Privredna banka Zagreb, d.d. – 2340009-1110174994
model plaćanja: 02 – poziv na broj: upisati pretplatnički broj

Uplate za inozemstvo: Privredna banka Zagreb, d.d. – 703000-012769
SWIFT: PBZGHR2X – IBAN: HR88 2340 0091 1101 7499 4

A. Javlenski, 1918.